

Fundusze
Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

„Statusu syndyka masy upadłości oraz upadłego podmiotu korzystającego ze środowiska w rozumieniu przepisów ustawy Prawo upadłościowe w postępowaniach administracyjnych toczących się na podstawie ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie oraz postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym wykonania ostatecznych decyzji administracyjnych wydanych na podstawie ww. ustawy”.

**dr hab. Anna Hrycaj, prof. Uczelni Łazarskiego
Instytut Prawa Upadłościowego i Restrukturyzacyjnego oraz Badań nad Niewypłacalnością
Uczelni Łazarskiego w Warszawie**

Warszawa, 26 października 2019r.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Ekspertyza współfinansowana ze środków projektu nr POPT.02.01.00-00-0172/17 „Kontynuacja wsparcia funkcjonowania sieci organów środowiskowych i instytucji zarządzających funduszami unijnymi "Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju" w latach 2018-2019 r.”, ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020, Oś priorytetowa 2 – Skuteczny i efektywny system realizacji polityki spójności; Działanie 2.1 – Wsparcie instytucji”.

Spis treści

Rozdział 1. Pozycja prawna syndyka na gruncie przepisów ustawy Prawo upadłościowe

1.	Uwagi wprowadzające	str. 6
1.1	Teoria przedstawicielstwa, czyli zastępstwa bezpośredniego	str. 6
1.2	Teoria zajmowanego urzędu	str. 8
2.	Uwagi ogólne o pozycji prawnej syndyka	str. 12
3.	Syndyk jako zastępca pośredni upadłego	str. 15
4.	Analiza teorii przedstawicielstwa w świetle ustawy prawo upadłościowe	str. 17
5.	Analiza teorii zajmowanego urzędu w świetle ustawy prawo upadłościowe	str. 18
6.	Pozycja prawna syndyka według prawa konstytucyjnego	str. 20
7.	Pozycja prawna syndyka według prawa podatkowego	str. 22
8.	Pozycja prawna syndyka według prawa pracy	str. 22
9.	Pozycja prawna syndyka według prawa karnego	str. 23
10.	Podsumowanie rozważań dotyczących pozycji prawnej syndyka	str. 23

Rozdział 2. Charakter prawny odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku

1.	Wprowadzenie	str. 25
2.	Regulacje dotyczące ochrony środowiska zawarte w Konstytucji RP	str. 26
3.	Charakter prawny odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku określonej w ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie	str. 27
4.	Zakres przedmiotowy ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie	str. 29
5.	Zakres podmiotowy ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie	str. 29
5.1	Definicja podmiotu korzystającego ze środowiska	str. 30
5.2	Znaczenie ogłoszenia upadłości dla statusu podmiotu korzystającego ze środowiska	str. 32
5.3	Rodzaje działań, do których zobowiązany jest podmiot korzystający ze środowiska w przypadku bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub wystąpienia szkody w środowisku	str. 36
5.3.1	Działania zapobiegawcze	str. 36
5.3.2	Działania podmiotu korzystającego ze środowiska w przypadku wystąpienia szkody w środowisku	str. 37

5.3.2.1	Uwagi ogólne	str. 37
5.3.2.2	Obowiązek zgłoszenia szkody w środowisku	str. 38
5.3.2.3	Obowiązek uzgodnienia i przeprowadzenia działań naprawczych	str. 38
5.3.2.4	Obowiązek poniesienia kosztów działań zapobiegawczych i naprawczych przeprowadzonych przez organ ochrony środowiska	str. 43

Rozdział 3. Wpływ ogłoszenia upadłości na tryb dochodzenia roszczeń z tytułu wyrządzenia szkody w środowisku

1.	Uwagi ogólne o dochodzeniu wierzytelności w postępowaniu upadłościowym	str. 47
1.1.	Pojęcie wierzytelności upadłościowych	str. 47
1.2.	Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym	str. 49
1.2.1	Zgłaszanie wierzytelności według aktualnego stanu prawnego	str. 49
1.2.2	Zgłaszanie wierzytelności według stanu prawnego obowiązującego od 24 marca 2020r.	str. 52
2.	Przekształcenie zobowiązań majątkowych niepieniężnych w pieniądze z dniem ogłoszenia upadłości	str. 55
3.	Właściwy tryb dochodzenia roszczeń z tytułu szkody w środowisku	
3.1.	Dochodzenie podjęcia działań zapobiegawczych oraz działań naprawczych	str. 57
3.2.	Dochodzenie kosztów podjętych przed ogłoszeniem upadłości działań naprawczych	str. 57

Rozdział 4. Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania administracyjne i sądowo – administracyjne dotyczące obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych oraz działań naprawczych

1.	Wprowadzenie	str. 65
2.	Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania administracyjne i sądowo-administracyjne	str. 66
2.1.	Pozycja prawna syndyka w postępowaniach sądowych i administracyjnych dotyczących praw i obowiązków upadłego dotyczące praw i obowiązków upadłego	str. 66
2.2.	Skutki ogłoszenia upadłości dla postępowaniach sądowych, sądowo-administracyjnych i administracyjnych wszczętych przeciwko upadłemu przed ogłoszeniem upadłości	str. 71
2.2.1.	Skutki ogłoszenia upadłości dla postępowań cywilnych	str. 71
2.2.2.	Skutki ogłoszenia upadłości dla postępowań administracyjnych	str. 76
2.2.3.	Skutki ogłoszenia upadłości dla postępowań sądowo-administracyjnych	str. 77
2.2.4.	Dopuszczalność wszczynania postępowań sądowych i administracyjnych po ogłoszeniu upadłości przez wierzyciela	str. 79

- 2.3. Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania administracyjne i sądowo – administracyjne dotyczące roszczeń o podjęcie działań zapobiegawczych, działań naprawczych oraz roszczeń o pokrycie kosztów str. 81

Rozdział 5. Wpływ ogłoszenia upadłości na wykonanie decyzji dotyczącej obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych oraz działań naprawczych oraz decyzji dotyczącej obowiązku poniesienia kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych

1. Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania egzekucyjne wszczęte przed ogłoszeniem upadłości przeciwko upadłemu str. 93
- 1.1. Zawieszenie i umorzenie z mocy prawa postępowania egzekucyjnego – zagadnienia ogólne str. 93
- 1.2. Dopuszczalność wszczynania po ogłoszeniu upadłości postępowań egzekucyjnych przeciwko upadłemu str. 94
- 1.3. Wykonanie po ogłoszeniu upadłości decyzji dotyczącej obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych albo działań naprawczych, która została wydana przed ogłoszeniem upadłości str. 95
- 1.4. Wykonanie decyzji dotyczącej obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych albo działań naprawczych, która została wydana po ogłoszeniu upadłości, w postępowaniu, które toczyło się z udziałem syndyka str. 96
- 1.5. Wykonanie decyzji dotyczącej obowiązku pokrycia kosztów działań zapobiegawczych albo naprawczych wydanej przed ogłoszeniem upadłości. str. 96
- Bibliografia str. 98

Rozdział 1. Pozycja prawna syndyka na gruncie przepisów ustawy Prawo upadłościowe

1. Uwagi wprowadzające

Teorie dotyczące pozycji prawnej syndyka w większości ukształtowały się na gruncie niemieckiej ordynacji upadłościowej z 10 lutego 1877 r., która w okresie przedwojennym, obowiązywała również w Polsce na ziemiach zachodnich oraz w górnośląskiej części województwa śląskiego. Powstały wówczas dwie podstawowe teorie dotyczące pozycji prawnej syndyka, a mianowicie: teoria przedstawicielstwa (*Vertretungstheorie*), czyli zastępstwa bezpośredniego oraz teoria piastowanego urzędu (*Amtstheorie*). Teorie te nie były jednorodne i występowały w różnych odmianach. Ponadto na gruncie założeń jednej i drugiej teorii wykształciły się teorie mieszane.

1.1. Teoria przedstawicielstwa, czyli zastępstwa bezpośredniego

Zastępstwo w szerokim znaczeniu, obejmuje różnorodne sytuacje, w których jeden podmiot zastępuje w obrocie inny podmiot, działając na jego rachunek. Wśród różnych postaci zastępstwa odróżnia się zastępstwo bezpośrednie, oznaczające działanie w imieniu i ze skutkami dla reprezentowanego, oraz zastępstwo pośrednie, zakładające działanie zastępcy we własnym imieniu, choć w cudzym interesie. Zastępstwo bezpośrednie określane jest mianem przedstawicielstwa¹.

Zwolennicy teorii przedstawicielstwa zgodnie uznają, że syndyk jako przedstawiciel ustawowy podejmuje czynności w postępowaniu upadłościowym ze skutkiem bezpośrednio dla zastąpionego, ale różnią się między sobą, określając kogo syndyk zastępuje. Tak więc wskazuje się, że syndyk jest zastępcą upadłego, wierzycieli, wierzycieli i upadłego jednocześnie lub też zastępcą masy upadłości.

¹ M. Pazdan [w:] Z. Radwański (red.), *System prawa prywatnego. Prawo cywilne - część ogólna*, tom 2, Warszawa 2002, s. 465.

Teoria zastępstwa upadłego wskazuje, że syndyk jako ustawowy zastępca upadłego swoje uprawnienie do zarządzania masą upadłości wywodzi z ustanowienia go przez sąd upadłościowy. W ten sposób syndyk wchodzi w miejsce upadłego i w jego zastępstwie spełnia czynności, do których przedtem uprawniony był upadły². Teoria ta spotkała się z krytyką w literaturze. W szczególności podniesiono, że czynności syndyka nie wynikają z prawa przelanego z osoby upadłego dłużnika na osobę syndyka, lecz z ustawy. Ponadto czynności przekazane przez ustawę syndykowi wykraczają poza zakres uprawnień upadłego³. Teorii tej również nie zaakceptowano w orzecznictwie⁴.

Teoria zastępstwa wierzycieli wychodzi z założenia, że skoro syndyk musi dążyć do zaspokojenia należności wierzycieli, to tym samym zastępuje i reprezentuje wolę wierzycieli⁵. Niektórzy przedstawiciele tej teorii uznają syndyka za zastępcę specjalnej organizacji wierzycieli upadłościowych⁶. Teoria ta, podobnie jak teoria zastępstwa dłużnika, nie została zaakceptowana w literaturze i orzecznictwie⁷.

Zwolennicy teorii zastępstwa upadłego i wierzycieli wskazują, że syndyk jest jednocześnie zastępcą upadłego dłużnika i wierzycieli upadłościowych. Odmianą tej koncepcji są poglądy uznające syndyka przede wszystkim za zastępcę upadłego, a tylko w niektórych sytuacjach, np. w procesach o uznanie czynności upadłego za bezskuteczne, za zastępcę wierzycieli⁸. Z przyczyn już wyżej wskazanych, również ta teoria spotkała się z krytyką zarówno w literaturze, jak i w orzecznictwie.

Czołowym przedstawicielem teorii zastępstwa masy upadłości na gruncie prawa niemieckiego był K. Hellwig. Autor ten wyszedł z założenia, że masa upadłościowa jest

² Tak J. Petersen, G. Kleinfeller, *Konkursordnung für das deutsche Reich*, Berlin 1909, s. 172; por. podobnie co do charakteru prawnego zarządcy przymusowego A. Szymański, *Stanowisko prawne zarządcy przymusowego*, PPC 1939, nr 7-8, s. 217 i n.

³ Tak B. Stelmachowski, *Prawo upadłościowe ziem zachodnich*, Poznań 1932, s. 13.

⁴ Por. orzeczenie Sądu Rzeszy, tom 29, s. 31, 36, cytowane za: B. Stelmachowskim, op. cit., s. 13.

⁵ Por. szerzej, rozważania co do charakteru prawnego zarządcy przymusowego, A. Szymański, op. cit., s. 217 i n.

⁶ Tak J. Kohler, *Lehrbuch des Konkursrechts*, Stuttgart 1891, § 65 i n.; oraz idem, *Leitfaden des deutschen Konkursrechts*, Berlin 1903, s. 107; J.W. Planck, *Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechts*, bez daty wydania, tom I, s. 211, tom II, s. 660.

⁷ Por. B. Stelmachowski, op. cit., s. 13; orzeczenie Sądu Rzeszy, tom 29, s. 31, 36; orzeczenie Sądu Rzeszy tom 80, s. 418.

⁸ Tak E. Jaeger, *Kommentar zur Konkursordnung*, 1916, § 6, A - uwaga 3, B - uwaga 18 i n.

samodzielnym podmiotem praw i obowiązków, a nad tą masą z chwilą ogłoszenia upadłości dłużnik utracił władzę na rzecz syndyka⁹. Późniejsza doktryna niemal jednogłośnie odrzuciła ten pogląd jako nieuzasadniony. W szczególności podnoszono, że masa upadłości nie może być samodzielnym podmiotem praw skoro przez ogłoszenia upadłości nie przestaje ona należeć do dłużnika, jako do podmiotu, któremu przysługuje własność¹⁰.

Odmianą tej teorii jest koncepcja, która uznaje syndyka za ustawowego zastępcę masy upadłości, ale nie przyznaje masie upadłości osobowości prawnej¹¹.

1.2. Teoria zajmowanego urzędu

Zwolennicy teorii piastowanego urzędu uważają, że syndyk masy upadłości działa z mocy własnego prawa i w swoim imieniu, na podstawie zajmowanego urzędu. Syndyk nie jest więc niczym zastępcą, ale urzędem stworzonym w interesie publicznym, którego legitymacja wynika bezpośrednio z ustawy¹². Teoria ta zyskała przeważającą akceptację w literaturze, gdyż lepiej koresponduje z istotą postępowania upadłościowego¹³. Należy również podkreślić, że podczas gdy zwolennicy teorii przedstawicielstwa tworzą model syndyka wykraczający poza ramy postępowania upadłościowego, to zwolennicy teorii zajmowanego urzędu zadowolają się opisem kompetencji i funkcji syndyka jako samodzielnego (urzędu) organu postępowania upadłościowego¹⁴.

Teoria ta nie jest jednolita. Jej odmianą jest teoria organu, w ramach której można wyróżnić poglądy uznające syndyka za organ państwa, organ sądu lub samodzielny organ postępowania upadłościowego.

⁹ K. Hellwig, *System des deutschen Zivilprozessrechts*, Leipzig 1912, § 69.

¹⁰ Tak B. Stelmachowski, op. cit., s. 13; A. Szymański, op. cit., s. 217 i n.

¹¹ Tak H. Fitting, *Der Reichs-Civilproceß*, Berlin 1900, s. 32.

¹² F. Oetker, *Konkursrechtliche Grundbegriffe*, Stuttgart 1891, tom I, s. 25 i n., s. 51, s. 112 i n.; F. Mentzel, *Kommentar zur Reichskonkursordnung*, 1926, § 6; A. Lehmann, *Kommentar zur österreichischen Konkurs*, Wien 1916, s. 538-544; B. Stelmachowski, op. cit., s. 13.

¹³ F. Zedler, *Prawo upadłościowe i układowe*, s. 85.

¹⁴ Tak F. Baur, R. Stürner, *Zwangsvollstreckungs-, Konkurs- und Vergleichsrecht*, Karlsruhe 1969, s. 230.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

W polskiej literaturze teoria urzędu ukształtowała się pod rządami niemieckiej ordynacji upadłościowej z 10 lutego 1877 r., a rozwinęła się na gruncie prawa upadłościowego z 1934 r.

Pod rządami ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze większe poparcie w literaturze zyskała teoria organu. A. Świderek wskazuje, że „niewątpliwie aktualnie obowiązująca ustawa przyjmuje teorię organu poprzez kwalifikacje syndyka jako dokonującego czynności w sprawach dotyczących masy upadłości na rachunek upadłego, tj. z bezpośrednimi skutkami dla upadłego, lecz w imieniu własnym¹⁵.

Na gruncie prawa upadłościowego z 1934 r., zwolennikiem teorii zajmowanego urzędu był O. Buber, który uznawał syndyka za urząd swoistego rodzaju, którego wykonawca na podstawie mianowania przez sąd przestrzega interesu publicznego spełniając funkcje prywatnoprawne. Ze względu na prywatnoprawny charakter tych funkcji syndyk nie korzysta z ochrony prawnej przyznawanej organom władzy publicznej ani też nie podlega przepisom prawa normującym kary za naruszenie obowiązków związanych z urzędem publicznym. Autor ten wskazuje również, że chociaż syndyk zastępuje upadłego w zarządzaniu majątkiem, a wierzycieli w prawie zaskarżania czynności upadłego, to te zastępcze czynności wykonuje we własnym imieniu i z mocy samego prawa na podstawie mianowania sądowego, na które ani upadły, ani wierzyciele nie mają żadnego wpływu¹⁶.

Teorię zajmowanego urzędu, na gruncie prawa upadłościowego z 1934 r., aprobował również F. Zedler, uznając, że syndyk jest podmiotem prywatnym, który w postępowaniu upadłościowym pełni funkcje urzędowe. Na uzasadnienie powyższego stanowiska autor ten przytaczał następujące argumenty:

- syndyk nie jest organem państwowym, lecz jest powoływany do konkretnego postępowania;
- podejmując działania w postępowaniu upadłościowym, syndyk działa jako osoba urzędowa, której zakres działania wyznaczony jest ustawą;

¹⁵ A. Świderek [w:] D. Zienkiewicz (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 296.

¹⁶ O. Buber, *Polskie prawo upadłościowe*, Warszawa 1936, s. 98.

- za szkody wyrządzone przez syndyka wyłącznie on ponosi odpowiedzialność;
- za swoją pracę syndyk otrzymuje wynagrodzenie, które jest integralnie związane z postępowaniem upadłościowym, w którym syndyk został powołany¹⁷.

Jak wskazano wyżej, odmianą teorii zajmowanego urzędu jest teoria organu, która w skrajnej wersji przyjmuje, że syndyk jest organem państwa. Zwolennikiem tego poglądu, pod rządami prawa upadłościowego z 1934 r., był K. Korzan, który wskazał, że syndyk masy upadłości wykonuje swoje obowiązki w sposób władczy, wykorzystując imperium władzy państwowej w granicach oznaczonych przez ustawę. Jest więc - zdaniem tego autora - podobnie jak komornik organem państwa. Z tego powodu należy z nim łączyć przymiot funkcjonariusza państwowego, co ma również znaczenie przy określaniu podstaw i zakresu jego odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę¹⁸. Pogląd ten podzielił J. Pałys¹⁹ oraz A. Pokora, który wskazał, że syndyk wszystkie czynności w postępowaniu upadłościowym podejmuje z pozycji funkcjonariusza publicznego i jako taki zobowiązany jest do realizacji imperium władzy państwa, a realizacja ta przybiera postać egzekucji uniwersalnej²⁰.

Na gruncie prawa upadłościowego z 1934 r. zwolennikiem koncepcji uznania syndyka za organ państwa był również D. Czajka, który wskazał, że syndyk jest samoistnym organem postępowania upadłościowego, pełniącym funkcje publicznoprawne. Swoje obowiązki - zdaniem cytowanego autora - syndyk wykonuje w sposób władczy, wykorzystując imperium władzy państwowej w granicach oznaczonych przez ustawę i sędziego komisarza. To prowadzi do wniosku, że syndyk, podobnie jak komornik, jest organem państwa. To stanowisko autor podtrzymał pod rządami ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze²¹.

¹⁷ F. Zedler, *Prawo upadłościowe i układowe*, s. 85.

¹⁸ K. Korzan, *Stanowisko prawne syndyka masy upadłości i jego kwalifikacje*, PPH 1993, nr 5, s. 8 i n. Jednocześnie jednak autor ten wskazał, że stosunek między syndykiem a sądem ma charakter stosunku pracowniczego, a powołanie syndyka kreuje stosunek pracy na czas określony.

¹⁹ J. Pałys, *Syndyk masy upadłości - pozycja ustrojowa*, Pr.Sp. 2000, nr 3, s. 37 i n.

²⁰ A. Pokora, *Stanowisko prawne syndyka masy upadłości*, Rejent 1997, nr 7-8, s. 191 i n.

²¹ Por., na gruncie prawa upadłościowego z 1934 r., D. Czajka, *Przedsiębiorstwo w kryzysie: upadłość lub układ*, Warszawa 1999, s. 217; oraz na gruncie ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze idem, *Prawo upadłościowe*, s. 143.

W ramach teorii organu ukształtowały się również poglądy, według których syndyk jest organem sądu. Do zwolenników tego poglądu, pod rządami prawa upadłościowego z 1934 r. należał J. Broł, który wskazał, że syndyka można uznać za organ sądu kompetentny z mocy ustawy do wykonywania zadań w interesie upadłego i wierzycieli. Autor ten wskazał również, że wykonywanie obowiązków przez syndyka odbywa się na podstawie szczególnego rodzaju stosunku prawnego podobnego do zlecenia²².

Zwolennikiem teorii organu sądowego był również Z. Świeboda, który uważał, że syndyk jest jednoosobowym organem sądu. Autor ten wskazywał również, że syndyka można uznać za pomocniczy organ sądu, do którego należy likwidacja masy upadłości i podkreślał, że syndyk nie jest funkcjonariuszem państwowym²³.

Teorię pomocniczego organu sądu rozwinął J. Jacyszyn, który uważał, że stosunek pomiędzy sądem a syndykiem masy upadłości nie jest stosunkiem równorzędnych podmiotów. Jego zdaniem, syndyka można określić jako pomocnika sądu, wykonującego określone czynności, których sąd sam nie może wykonać. Syndyk pełni więc, zdaniem autora, rolę publicznoprawną²⁴.

W ramach teorii organu, na gruncie prawa upadłościowego z 1934 r., pojawiły się również poglądy uznające syndyka za samoistny organ postępowania upadłościowego. Zwolennikiem takiej koncepcji był K. Piasecki²⁵. Podobny pogląd prezentował J. Korzonek, który uważał, że syndyk jest „samoistnym organem postępowania upadłościowego, organem mającym swoją prawną podstawę w przepisach ustawy i ustanowieniu go przez sąd, a niezależnym ani od woli upadłego, ani od woli wierzycieli”²⁶. Jednocześnie jednak autor ten wskazywał, że syndyk jako organ

²² J. Broł, *Prawo upadłościowe w świetle praktyki sądowej*, Warszawa 1995, s. 94.

²³ Z. Świeboda, *Odpowiedzialność porządkowa i odszkodowawcza syndyka masy upadłości*, PS 1997, nr 3, s. 20 i n.

²⁴ J. Jacyszyn, *Syndyk masy upadłości*, Rejent 1993, nr 3-4, s. 38 i n.

²⁵ K. Piasecki, *Prawo upadłościowe, Prawo o postępowaniu układowym, Bankowe postępowanie ugodowe wraz z komentarzami oraz ochrona roszczeń pracowniczych, międzynarodowe aspekty upadłości*, Bydgoszcz 1994, s. 91.

²⁶ J. Korzonek, *Prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowym*, Bydgoszcz, brak daty wydania, tom II, s. 9.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

postępowania upadłościowego jest organem sądu mającym w toku postępowania dbać w równej mierze o interesy wierzycieli i upadłego²⁷.

Przedstawione wyżej teorie stały się podstawą różnych poglądów określanych mianem teorii mieszanych. Ich istota sprowadza się do przyjęcia, że syndyk jest organem powołanym przez sąd i jednocześnie zastępcą wszystkich zainteresowanych.

Na gruncie prawa upadłościowego z 1934 r. zwolennikiem takiej teorii był M. Allerhand, który uważał, że syndyk nie jest organem sądowym, a jedynie organem ustanowionym przez sąd w celu realizacji określonych obowiązków publicznoprawnych. Jednocześnie jednak - zdaniem autora - syndyk jest zastępcą wszystkich osób zainteresowanych, a więc upadłego i ogółu wierzycieli²⁸.

Podobne poglądy prezentował P. Pogonowski. Zdaniem P. Pogonowskiego, syndyk jest wiodącym, wykonawczym, sądowym organem postępowania upadłościowego powoływanym przez sąd upadłościowy. Jednocześnie jednak autor ten wskazuje, że „podejmując czynności procesowe za upadłego, syndyk działa jak jego przedstawiciel- zastępca pośredni, jest stroną w znaczeniu procesowym w tych postępowaniach i jest zbliżony w swej charakterystyce do kuratora procesowego”; z kolei „podejmując działania dotyczące majątku upadłego, status syndyka, zbliża się do zarządcy (kuratora) wydzielonej masy majątkowej, jaką jest majątek wchodzący w skład masy upadłości, który realizuje zadania nałożone na niego przepisami prawa”²⁹.

2. Uwagi ogólne o pozycji prawnej syndyka

Pozycja prawna syndyka określona w ustawie Prawo upadłościowe ukształtowana jest przez przepisy dotyczące:

- powoływania i odwoływania syndyka,
- zakresu zadań syndyka i sposobu wykonywania tych zadań,
- wynagrodzenia syndyka,

²⁷ Ibidem, s. 38-39.

²⁸ M. Allerhand, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Bielsko-Biała 1991, s. 262-263.

²⁹ P. Pogonowski, *Organy postępowania upadłościowego*, Warszawa 2001, s. 194-195.

- odpowiedzialności syndyka.

Analiza tych przepisów i odniesienie ich do funkcjonujących w doktrynie teorii dotyczących pozycji prawnej syndyka pozwoli na podjęcie próby skonstruowania definicji teoretycznej wyjaśniającej istotę i charakter prawny syndyka.

Istotne znaczenie dla określenia pozycji prawnej syndyka ma fakt, że podstawą wykonywania przez syndyka powierzonej mu funkcji urzędowej jest postanowienie sądu lub sędziego-komisarza.

Powołanie syndyka orzeczeniem sądu lub sędziego komisarza nie oznacza zawarcia umowy o pracę - brak jest bowiem jakiegokolwiek podległości służbowej czy zależności od kogokolwiek poza wyraźnie określonymi kompetencjami sądu lub sędziego-komisarza³⁰. Syndyk w ramach sprawowanego urzędu nie jest pracownikiem sądu.

Powołanie syndyka nie oznacza również, nawet dorozumianego, zawarcia jakiegokolwiek innej umowy cywilnej. Do działalności syndyka nie można więc w drodze analogii stosować przepisów o umowie zlecenia, umowie o dzieło itd. Powołanie syndyka postanowieniem sądu wyklucza jakąkolwiek więź prawną pomiędzy syndykiem a wierzycielami, upadłym lub masą upadłości. Syndyk nie podlega wierzycielom ani upadłemu i nie ma prawa pobierać od nich jakichkolwiek świadczeń³¹.

Zgodnie z art. 156 ust. 1 p.u. syndyka powołuje się w razie ogłoszenia upadłości, przy czym zgodnie z art. 51 ust. 1 pkt 6 p.u. wyznaczenie syndyka następuje w postanowieniu o ogłoszeniu upadłości. Jest to podstawowy sposób powołania syndyka. Powołanie na stanowisko syndyka następuje również w razie odwołania, zmiany lub wygaśnięcia funkcji poprzedniego syndyka (art. 170 p.u.).

Syndykiem może zostać wyznaczony podmiot prywatny, który spełnia wskazane w prawie upadłościowym warunki.

Zgodnie z art. 157 ust. 1 p.u., syndykiem może być osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych i licencję doradcy restrukturyzacyjnego.

³⁰ Tak, pod rządami pr.upadł. nadal aktualnie, P. Pogonowski, *Czynności syndyka w postępowaniu upadłościowym. Zagadnienia wstępne*, Pr.Sp. 2002, nr 9, s. 53 i n. Przeciwny pogląd reprezentuje K. Korzan, *Stanowisko prawne syndyka*, s. 8 i n.

³¹ Tak stanowczo S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze, Komentarz*, Warszawa 2004s. 520.

Syndykiem może również być spółka handlowa, której wspólnicy ponoszący odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem albo członkowie zarządu reprezentujący spółkę posiadają licencję (art. 157 ust. 2 p.u.). Zgodnie z art. 157 ust. 3 p.u., zasady i tryb wydawania licencji określa odrębna ustawa z dnia 15 czerwca 2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego³².

Powołanie syndyka postanowieniem sądu lub sędziego-komisarza ma m.in. ten skutek, że z chwilą wydania postanowienia syndyk ma prawo i obowiązek wykonywania zadań powierzonych mu przez ustawę. Powołanie na stanowisko syndyka osoby, która nie spełnia wymaganych przepisami warunków jest ważne i skuteczne dopóty, dopóki nie zostanie wzruszone w trybie procesowym.

Dla oceny charakteru prawnego syndyka najistotniejsze znaczenie ma ustalenie zakresu zadań przypisanych syndykowi przez prawo upadłościowe.

Zadania syndyka w postępowaniu upadłościowym w sposób ogólny określa art. 173 p.u., zgodnie z którym syndyk niezwłocznie obejmuje majątek upadłego, zarządza nim, zabezpiecza go przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zabránieniem przez osoby postronne oraz przystępuje do jego likwidacji.

Podstawowym zadaniem syndyka jest więc zarządzanie majątkiem masy upadłości i likwidacja tego majątku³³, co pozwala określić syndyka jako zarządcę majątku upadłego.

Pojęcie „zarządu majątkiem” nie ma definicji ustawowej. W nauce i orzecznictwie przyjmuje się, że termin zarząd obejmuje wszystkie czynności dotyczące zarządzanego mienia. Są to nie tylko czynności prawne, ale również czynności faktyczne i czynności podejmowane w postępowaniach sądowych i administracyjnych³⁴. W ramach zarządu majątkiem wchodzącym w skład masy upadłości syndyk dokonuje więc szeregu czynności materialnoprawnych i procesowych.

³² T.j. Dz. U. z 2016r., poz. 883.

³³ Czynności likwidacji majątku masy upadłości, a więc rozporządzanie tym majątkiem mieszczą się w pojęciu zarządu, ale prawo upadłościowe wyraźnie je wyodrębnia jako osobną grupę czynności.

³⁴ Tak uchwała SN z dnia 10 kwietnia 1991 r., III CZP 76/90, OSNP 1991, nr 10-12, poz. 117; S. Rudnicki [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego, księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe*, Warszawa 1996, s. 197.

Czynności dotyczących masy upadłości syndyk dokonuje na rachunek upadłego, ale w imieniu własnym (art. 160 ust. 1 p.u.). Podobne uregulowanie zawiera art. 144 ust. 2 p.u., zgodnie z którym postępowania sądowe, administracyjne lub sądownoadministracyjne dotyczące masy upadłości syndyk prowadzi na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym.

Zadania syndyka w postępowaniu upadłościowym nie ograniczają się jednak wyłącznie do zarządu i likwidacji masy upadłości, ale są szersze. W szczególności należy zauważyć, że zmierzając do zrealizowania podstawowego celu postępowania upadłościowego, jakim jest zaspokojenie wierzycieli, syndyk sporządza listę wierzytelności (art. 244 p.u.), a następnie sporządza i składa sędziemu-komisarzowi plan podziału funduszy masy upadłości (art. 347 ust. 1 p.u.). Czynności te wykraczają poza zakres czynności zarządu majątkiem³⁵. Syndyk dokonuje również czynności procesowych dotyczących funkcjonowania rady wierzycieli oraz zgromadzenia wierzycieli, zawiadamia o ogłoszeniu upadłości wierzycieli i instytucje, a po ukończeniu postępowania upadłościowego składa wnioski o wykreślenie upadłego z Krajowego Rejestru Sądowego.

Dodatkowo należy podkreślić, że syndyk może działać jako rzecznik interesu publicznego. Tak jest wówczas, gdy syndyk, w trybie art. 376 ust. 1 p.u., składa wniosek o wszczęcie postępowania w przedmiocie orzeczenia wobec danej osoby zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu i popiera ten wniosek w toku postępowania. Te czynności syndyka swoim charakterem są zbliżone do czynności prokuratora, działającego w postępowaniu w imieniu własnym, ale w interesie społecznym.

Syndyk nie jest więc wyłącznie zarządcą majątku wchodzącego w skład masy upadłości.

³⁵ Tak pod rządami prawa upadłościowego z 1934 r., nadal aktualnie, J. Korzonek, op. cit., tom II, s. 10; oraz pod rządami ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, s. 521.

3. Syndyk jako zastępca pośredni upadłego

Jak wskazano wyżej, zgodnie z art. 160 ust. 1 i 144 ust. 2 p.u., w sprawach dotyczących masy upadłości syndyk dokonuje czynności na rachunek upadłego, lecz w imieniu własnym. Stworzona w tym artykule konstrukcja prawna odpowiada konstrukcji zastępcy pośredniego. Należy więc rozważyć, czy syndyk jest zastępcą pośrednim upadłego.

Zastępca pośredni to osoba, która dokonuje czynności prawnej we własnym imieniu, ale na cudzy rachunek. To, że zastępca pośredni dokonuje czynności prawnej we własnym imieniu, oznacza, iż skutki tej czynności, polegające na nabyciu praw lub zaciągnięciu zobowiązań, dotyczą jego sfery majątkowej. Działa on jednak na cudzy rachunek, co oznacza, że w ostatecznym rozliczeniu skutki te powinny być przeniesione na inną osobę (zastąpionego). Z osobą tą zastępca pozostaje z reguły w oddzielnym stosunku umownym (stosunku wewnętrznym), na podstawie którego jest zobowiązany przenieść na tę osobę nabyte dla niej prawa, a ta osoba jest zobowiązana przejąć zaciągnięte zobowiązania³⁶.

W wyniku działania zastępcy jego kontrahent (osoba trzecia) może od razu nabyć prawo własności przysługujące do tej pory zastąpionemu. Zagadnienie to wyjaśnia koncepcja upoważnienia do wykonywania we własnym imieniu cudzego prawa majątkowego³⁷. W myśl tej koncepcji zastępca jest upoważniony do wykonywania we własnym imieniu prawa własności przysługującego zastąpionemu. Wykonując to upoważnienie, zastępca doprowadza do utraty prawa własności przez zastąpionego i nabycia tego prawa przez jego kontrahenta. W ramach tej operacji nie dochodzi do powstania stosunku cywilnoprawnego pomiędzy zastąpionym a kontrahentem zastępcy³⁸.

Syndyk nie jest jednak typowym zastępcą pośrednim upadłego, gdyż regulację art. 160 ust. 1 i 144 ust. 2 p.u. uzupełniają inne przepisy prawa upadłościowego, które

³⁶ M. Pazdan [w:] Z. Radwański (red.), *System prawa prywatnego*, tom 2, s. 466.

³⁷ A. Kędzierska-Cieślak, *Komis (Zagadnienia cywilnoprawne)*, Warszawa 1973, s 41 i n.

³⁸ M. Pazdan [w:] Z. Radwański (red.), *System prawa prywatnego*, tom 2, s. 466.

mają pierwszeństwo przed zasadami ogólnymi. Zgodnie z art. 372 ust. 1 p.u., zmiany stosunków prawnych dokonane na podstawie przepisów ustawy obowiązują upadłego i drugą stronę również po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego. Zgodnie z art. 372 ust. 2 p.u., powyższą zasadę stosuje się również odpowiednio w razie uchylenia postępowania upadłościowego, z tym że :

- upadły może cofnąć wypowiedzenie umów dokonane przez syndyka jeżeli nie upłynął termin wypowiedzenia;
- upadły może w terminie miesiąca od dnia ogłoszenia albo doręczenia postanowienia, którym uchylono postępowanie, odstąpić od umów zawartych przez syndyka, jeżeli umowa przez nich zawarta nie została wykonana albo została wykonana częściowo.

Ponadto, jak już wskazano wyżej, syndyk dokonuje również czynności, które nie dotyczą masy upadłości, np. syndyk składa wnioski o wykreślenie upadłego podmiotu z Krajowego Rejestru Sądowego, syndyk składa też wnioski o wszczęcie postępowania w przedmiocie odpowiedzialności cywilnej (art. 373 i n. p.u.).

Ze wskazanych wyżej powodów uważam, że nie można uznać syndyka wyłącznie za zastępcę pośredniego upadłego.

4. Analiza teorii przedstawicielstwa w świetle ustawy prawo upadłościowe

Przedstawione wyżej uregulowania dotyczące czynności syndyka, które określają syndyka jako nietypowego zastępcę pośredniego upadłego, pozwalają zdecydowanie odrzucić pogląd, że syndyk jest przedstawicielem upadłego lub wierzycieli. Istota przedstawicielstwa, sprowadza się bowiem do tego, że czynności prawnej dokonuje przedstawiciel składając własne oświadczenie woli, z tym że czyni to w imieniu i z bezpośrednimi skutkami dla reprezentowanego³⁹. Syndyk, jak wyżej wskazano, dokonuje czynności na rachunek upadłego, ale w imieniu własnym (art. 160 ust. 1 i art. 144 ust. 2 p.u.).

Pogląd, że syndyk nie jest przedstawicielem upadłego, potwierdzają również następujące uregulowania. Upadły nie ma żadnego wpływu na powołanie syndyka, a w

³⁹ M. Pazdan [w:] Z. Radwański (red.), *System prawa prywatnego*, tom 2, s. 456.

zasadzie nie ma również wpływu na czynności podejmowane przez syndyka i wysokość jego wynagrodzenia (oprócz możliwości składania środków zaskarżenia). Czynności podejmowane przez syndyka mogą być sprzeczne z interesami upadłego, czego nie da się pogodzić z zasadą przedstawicielstwa. Zakres uprawnień syndyka jest szerszy niż zakres uprawnień przysługujących upadłemu przed ogłoszeniem upadłości, gdyż syndyk m.in. może zaskarżać czynności prawne upadłego bądź złożyć wniosek o wszczęcie postępowania w przedmiocie orzeczenia o odpowiedzialności cywilnej upadłego (art. 373 i n. p.u.).

Syndyk nie jest również przedstawicielem wierzycieli, mimo że zgodnie z art. 2 p.u. winien prowadzić postępowanie upadłościowe tak, aby interesy wierzycieli zostały zaspokojone w jak najwyższym stopniu. Po pierwsze, trudno przyjąć, że syndyk reprezentuje nieokreślony ogół wierzycieli. Po drugie, wierzyciele, podobnie jak upadły, nie zlecają syndykowi dokonania jakichkolwiek czynności, nie mają wpływu na powołanie syndyka ani na ustalenie wysokości jego wynagrodzenia (z wyjątkiem możliwości składania środków zaskarżenia).

Z oczywistych względów nie można również przyjąć, że syndyk jest przedstawicielem masy upadłości. Masa upadłości nie ma osobowości prawnej. Jest to określona przepisami prawa upadłościowego część majątku upadłego, a reprezentowany przez przedstawiciela może być jedynie podmiot, a nie przedmiot prawa⁴⁰.

5. Analiza teorii zajmowanego urzędu w świetle ustawy prawo upadłościowe

Ustalenie, że syndyk nie jest wyłącznie zarządcą masy upadłości, nie jest przedstawicielem upadłego, wierzycieli ani przedstawicielem masy upadłości, jak również, że nie jest typowym zastępcą pośrednim, wskazuje, iż odpowiedzi na pytanie, kim jest syndyk w postępowaniu upadłościowym, należy szukać w ramach teorii zajmowanego urzędu, a ściślej – teorii organu.

⁴⁰ Por. na temat braku podmiotowości prawnej masy upadłości: D. Pawłyszczke, *Podmioty gospodarcze-zagadnienia procesowe (II)*, PPH 1993, nr 10-11, s. 23.

Wyznaczenie określonej osoby na stanowisko syndyka powoduje, że osoba ta staje się podmiotem postępowania upadłościowego powołanym do realizacji zadań określonych przepisami prawa⁴¹. Z tego względu stosunek pomiędzy osobą powołaną na stanowisko syndyka a pozostałymi podmiotami postępowania upadłościowego, tj. sądowymi organami postępowania (sądem i sędzią-komisarzem) i uczestnikami postępowania (upadłym i wierzycielami), jest stosunkiem procesowym o treści określonej w prawie upadłościowym⁴².

Podmioty postępowania cywilnego można, zgodnie z teorią W. Broniewicza, podzielić na dwie zasadnicze grupy różniące się między sobą zainteresowaniem wynikiem postępowania, a mianowicie:

- podmioty zainteresowane wynikiem postępowania, czyli uczestnicy postępowania,
- podmioty niezainteresowane tym wynikiem, czyli organy postępowania⁴³.

Syndyk jest podmiotem, który nie jest zainteresowany wynikiem postępowania upadłościowego. Według przedstawionej wyżej teorii, syndyk jest więc organem postępowania upadłościowego, a nie jego uczestnikiem.

Teza ta znajduje również potwierdzenie w systematyce ustawy Prawo upadłościowe.

Prawo upadłościowe zawiera ogólne regulacje dotyczące syndyka masy upadłości w dziale II tytułu IV części pierwszej ustawy. W dziale pierwszym tego tytułu zostały zamieszczone uregulowania dotyczące sądu i sędziego komisarza, a więc sądowych organów postępowania upadłościowego. W dziale trzecim tego tytułu zawarto normy dotyczące uczestników postępowania, a więc upadłego i wierzycieli, w tym również zgromadzenia wierzycieli i rady wierzycieli. Takie usystematyzowanie przepisów

⁴¹ Przez podmiot postępowania, zgodnie z koncepcją W. Broniewicza, rozumiem podmiot uprawniony do dokonywania czynności procesowych w postępowaniu - tak W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1983, s. 8.

⁴² Przez stosunek procesowy, zgodnie z teorią W. Berutowicza, rozumiem stosunki społeczne, które zachodzą pomiędzy podmiotami postępowania cywilnego oraz między tymi podmiotami a innymi osobami uczestniczącymi w postępowaniu ze względu na współprzyczynianie się do osiągnięcia celu postępowania cywilnego w danej sprawie, a przez uregulowanie ich przepisami prawa procesowego nadają przebiegowi postępowania charakter zorganizowany – tak W. Berutowicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1984, s. 211.

⁴³ Ibidem.

dotyczących syndyka wskazuje, że ustawodawca nie zaliczył syndyka masy upadłości do uczestników postępowania upadłościowego. Trzeba również zauważyć, że ustawodawca wyraźnie wyodrębnił syndyka od sądowych organów postępowania upadłościowego, a więc sądu i sędziego-komisarza. Wynika to z zasadniczej różnicy pomiędzy tymi podmiotami. Syndyk, wykonując funkcje organu postępowania upadłościowego, nie posiada uprawnień władczych, a także nie posiada uprawnień do samodzielnego wydawania orzeczeń wiążących uczestników postępowania.

Teorii, że syndyk pełni funkcje organu postępowania upadłościowego, nie burzy również fakt, iż syndyk ma prawo wnoszenia środków zaskarżenia od niektórych orzeczeń sądu i sędziego-komisarza na takich samych zasadach, jak upadły i wierzyciele. Dotyczy to tych postanowień, które bezpośrednio odnoszą się do praw syndyka, a więc: postanowienia w przedmiocie wynagrodzenia oraz zwrotu wydatków i pobranych zaliczek do masy upadłości (art. 165 ust. 4 p.u.) oraz postanowienia o odwołaniu syndyka (art. 172 ust. 1 p.u.)⁴⁴.

6. Pozycja prawna syndyka według prawa konstytucyjnego

Ustalenie, że syndyk pełni funkcję organu postępowania upadłościowego, wymaga rozważenia, czy syndyk w zakresie pełnionej funkcji wykonuje władzę publiczną w rozumieniu art. 77 ust. 1 Konstytucji⁴⁵. Ponadto dla określenia

⁴⁴ Podobna sytuacja występuje w postępowaniu egzekucyjnym. Zgodnie z art. 770 § 5 k.p.c., na postanowienie sądu w przedmiocie kosztów postępowania egzekucyjnego przysługuje zażalenie stronom oraz komornikowi (a ponadto innej osobie, której postanowienie dotyczy). Przyznanie komornikowi prawa wniesienia zażalenia na postanowienie sądu nie zmienia faktu, że jest on bezsprzecznie organem postępowania egzekucyjnego.

⁴⁵ Pod rządami prawa upadłościowego z 1934 r. taki pogląd reprezentował: K. Korzan, *Stanowisko prawne syndyka masy*, s. 8 i n., który uważał syndyka, podobnie jak komornika, za organ państwa, a nie pomocniczy organ sądu; A. Pokora, op. cit., s. 205, który stwierdzał, że „syndyk podobnie jak komornik jest organem państwa. Należy w związku z tym uznać, że wszystkie czynności w postępowaniu upadłościowym podejmuje z pozycji funkcjonariusza publicznego i jako taki zobowiązany jest do realizacji imperium władzy państwa, która to realizacja przybiera postać egzekucji uniwersalnej”; D. Czajka, *Przedsiębiorstwo*, s. 217-218; oraz J. Pałys, *Syndyk masy*, s. 39, który porównywał syndyka z prokuratorem z uwagi na dużą niezależność podstaw oceny stanowiącej przesłankę działania lub zaniechania. Przeciwny pogląd reprezentował F. Zedler, *Prawo upadłościowe i układowe*, s. 85; oraz Z. Świeboda, *Odpowiedzialność porządkowa*, s. 20 i nast., który wskazywał, że syndyk jest jednoosobowym organem sądu lub też pomocniczym organem sądu ale nie jest funkcjonariuszem państwowym w rozumieniu art. 417 k.c.

odpowiedzialności cywilnej syndyka zasadnicze znaczenie ma również ustalenie, czy syndyk wykonuje władzę publiczną w rozumieniu art. 417 k.c. Zgodnie z art. 417 k.c., za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego, lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Zgodnie z § 2 cytowanego artykułu, jeżeli wykonywanie zadań z zakresu władzy publicznej zlecono, na podstawie porozumienia, jednostce samorządu terytorialnego albo innej osobie prawnej solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę ponosi ich wykonawca oraz zlecająca je jednostka samorządu terytorialnego albo Skarb Państwa.

Pojęcie „wykonywanie władzy publicznej”, o którym mowa w art. 77 ust. 1 Konstytucji, obejmuje tylko takie działania, które z istoty swej, a więc ze względu na charakter i rodzaj funkcji przynależnej dla władzy publicznej, wynikają z kompetencji określonych w samej Konstytucji oraz innych przepisach prawa. Ich wykonywanie z reguły łączy się z możliwością władczego kształtowania sytuacji jednostki. Chodzi zatem o działanie w takim obszarze, w którym może dojść do naruszenia praw i wolności jednostki ze strony władzy publicznej⁴⁶. Działania pozbawione możliwości władczego kształtowania sytuacji jednostki nie są objęte zakresem regulacji art. 77 ust. 1 Konstytucji, gdyż nie są wykonywaniem władzy publicznej, a co najwyżej wykonywaniem zadań publicznych pozbawionych charakteru władczego⁴⁷.

Syndyk, wykonując zadania powierzone mu przez ustawę, nie ma kompetencji władczych ani uprawnień do stosowania przymusu. Teza ta wynika m.in. z następujących uregulowań. Syndyk nie może stosować przymusu przy obejmowaniu majątku upadłego. Zgodnie z art. 174 ust. 1 p.u., jeżeli syndyk napotyka przeszkody przy obejmowaniu majątku upadłego, to wprowadzenia syndyka w posiadanie majątku upadłego dokonuje komornik sądowy. Syndyk nie może również stosować środków przymusu wobec upadłego, który utrudnia mu wykonywanie jego czynności, ukrywa majątek lub w inny sposób uchyla swoim obowiązkom. Zgodnie z art. 58 p.u., środki przymusu wobec

⁴⁶ Tak G. Bieniek, *Odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2001 r.*, PS 2002, nr 4, s. 3 i n.

⁴⁷ Tak P. Dzieńis, *Podstawy prawne odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy wykonywaniu niewładczych zadań publicznych*, Samorząd Terytorialny 2003, nr 4, s. 38 i n.

upadłego może stosować sędzia-komisarz. Syndyk nie ma również kompetencji do władczego kształtowania sytuacji innych podmiotów w drodze wydawania orzeczeń. Zgodnie z art. 260 ust. 1 p.u., sporządzona przez syndyka lista wierzytelności jest zatwierdzana przez sędziego-komisarza. Podobnie, zgodnie z art. 351 ust. 1 p.u., sporządzony przez syndyka plan podziału funduszy masy upadłości jest zatwierdzany przez sędziego-komisarza.

Z powyższych rozważań wynika, że syndyk nie wykonuje władzy publicznej, a w konsekwencji, iż Skarb Państwa nie odpowiada za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie syndyka⁴⁸.

7. Pozycja prawna syndyka według prawa podatkowego

Przyjęcie założenia, że syndyk pełni w postępowaniu upadłościowym funkcje organu postępowania, prowadzi do wniosku, iż syndyk nie jest następcą prawnym upadłego, a więc nie wstępuje w miejsce upadłego jako strona stosunków zobowiązaniowych.

Wynika z tego m.in. to, że po ogłoszeniu upadłości w dalszym ciągu upadły, a nie syndyk, jest podatnikiem i płatnikiem w rozumieniu przepisów prawa podatkowego. Z uwagi na powyższe, faktury i inne dokumenty rozliczeniowe wystawiane w związku ze sprzedażą składników majątku masy upadłości oraz deklaracje podatkowe powinny wskazywać jako podatnika upadłego, a nie syndyka masy upadłości.

8. Pozycja prawna syndyka według prawa pracy

Syndyk nie jest pracodawcą dla pracowników zatrudnionych przez upadłego przed ogłoszeniem upadłości, ani dla pracowników zatrudnionych przez syndyka po ogłoszeniu upadłości. Syndyk jest osobą zarządzającą zakładem pracy, której pozycja jest

⁴⁸ Czym innym jest jednak odpowiedzialność Skarbu Państwa, w trybie art. 417 k.c., za szkodę wyrządzoną działaniem lub zaniechaniem sędziego-komisarza, np. w ramach nadzoru nad syndykiem, gdzie przesłanką odpowiedzialności może być fakt wyrządzenia szkody działaniami syndyka.

analogiczna, choć nie jest tożsama z pozycją dawnego kierownika zakładu pracy⁴⁹. Syndyk jest podmiotem prawa pracy jako osoba wyznaczona przez sąd upadłościowy m.in. do zarządzania przedsiębiorstwem upadłego, które stanowi zakład pracy dla zatrudnionych w nim pracowników, i z tego tytułu może dokonywać czynności z zakresu prawa pracy⁵⁰.

9. Pozycja prawna syndyka według prawa karnego

Na zakończenie rozważań dotyczących pozycji prawnej syndyka należy wskazać, że na gruncie prawa karnego syndyk jest funkcjonariuszem publicznym w rozumieniu art. 115 § 13 k.k.

10. Podsumowanie rozważań dotyczących pozycji prawnej syndyka

Przedstawione wyżej rozważania dotyczące powoływania i odwoływania syndyka, zadań syndyka oraz sposobu wykonywania tych zadań, miejsca i pozycji syndyka w postępowaniu upadłościowym oraz jego stosunku do innych podmiotów postępowania pozwoliły na podjęcie próby określenia pozycji prawnej syndyka i udzielenia odpowiedzi na pytanie, kim jest syndyk w postępowaniu upadłościowym.

Podsumowując, należy wskazać, że syndyk nie jest przedstawicielem uczestników postępowania, nie jest następcą prawnym upadłego ani też typowym zastępcą pośrednim. Wykonywanie funkcji syndyka odbywa się na podstawie

⁴⁹ Tak na gruncie prawa upadłościowego z 1934 r., nadal aktualnie, P. Kirczuk-Antończak, *Czynności syndyka w sprawach z zakresu prawa pracy*, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2001, nr 1, s. 13 i n.; por. również L. Florek, T. Zieliński, *Prawo pracy*, Warszawa 2003, s. 56.

⁵⁰ Takie stanowisko jest zbliżone do stanowiska, jakie w tej sprawie, przed nowelizacją kodeksu pracy z 1996 r. zajął Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 24 marca 1994 r. (I PZP 5/94, OSNAPiUS 1994, nr 1, poz. 4), stwierdzając, że syndyk nie stawał się kierownikiem zakładu pracy, a jedynie przejmował jego funkcje. Zdaniem Sądu Najwyższego, do syndyka należało odpowiednie stosowanie przepisów art. 23 i 24 k.p. z uwzględnieniem różnic pomiędzy syndykiem masy upadłości, który kieruje upadłym przedsiębiorstwem a kierowaniem zakładem pracy w rozumieniu uchylonego art. 4 k.p. Nowelizacja kodeksu pracy z 1996 r. uchyliła wskazane wyżej art. 4, 23 i 24 k.p. Cytowany pogląd jest aktualny również pod rządami prawa upadłościowego i naprawczego.

postanowienia sądu lub sędziego-komisarza, a nie na podstawie umowy o pracę lub jakiegokolwiek innej umowy cywilnej. Syndyk nie jest organem państwa i nie wykonuje władzy publicznej.

Syndyk jest podmiotem prywatnym, który pełni w postępowaniu upadłościowym funkcję organu postępowania o charakterze publicznoprawnym.

Rozdział 2. Charakter prawny odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku

1. Wprowadzenie

Dla ustalenia wpływu ogłoszenia upadłości na odpowiedzialność upadłego za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku konieczne jest w pierwszej kolejności zidentyfikowanie charakteru prawnego tej odpowiedzialności oraz wynikających z niej zobowiązań tj. określenie czy są to zobowiązania majątkowe czy niemajątkowe. W przypadku ustalenia, że są to zobowiązania o charakterze majątkowym konieczne jest wskazanie czy mają one charakter pieniężny czy też niepieniężny. Ustalenie to ma szczególne znaczenie w kontekście regulacji art. 91 ust. 2 p.u., zgodnie z którym zobowiązania majątkowe niepieniężne zmieniają się z dniem ogłoszenia upadłości na zobowiązania pieniężne i z tym dniem stają się płatne, chociażby termin ich wykonania jeszcze nie nastąpił.

Rozważania dotyczące charakteru odpowiedzialności za szkodę w środowisku należy rozpocząć od analizy regulacji dotyczących ochrony środowiska zawartych w Konstytucji RP. Regulacje te bowiem zakreślają zakres i charakter dalszych, szczegółowych rozwiązań ustawowych.

Podstawowym aktem regulującym zobowiązanie do naprawienia szkody w środowisku jest ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie⁵¹. Zgodnie z art. 1 ustawa ta określa zasady odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku. W dalszych rozważaniach zostanie przedstawiony zakres przedmiotowy ustawy tj. zostanie wskazane do jakich sytuacji ustawa ma zastosowanie oraz zakres podmiotowy ustawy tj. zostanie

⁵¹ t.j. Dz. U. z 2019r., poz. 1862; dalej jako ustawa . Ustawa obejmuje transpozycję dyrektywy 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu (Dz. Urz. WE L 143/56 z 30.04.2004.

omówione, jakie podmioty są objęte zakresem regulacji ustawy. Następnie, zostanie poddany analizie charakter odpowiedzialności za szkodę w środowisku oraz zostaną omówione wynikające z tej odpowiedzialności zobowiązania.

2. Regulacje dotyczące ochrony środowiska zawarte w Konstytucji RP

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.⁵². odnosi się o problemów ochrony środowiska w kilku miejscach, a mianowicie w art. 5, art. 31 ust. 3, art. 68 ust. 4 i art. 74 oraz art. 86. W świetle tych regulacji wskazuje się w literaturze, że środowisko stanowi dla ustawodawcy konstytucyjnego wartość szczególną, przedmiot specjalnej troski, który w samej konstytucji ustanowił obowiązek jego ochrony⁵³ ().

Zgodnie z art. 5 Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Zgodnie z art. 31 ust. 3 ochrona środowiska może być podstawą ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw jednostki.

Zgodnie z art. 68 ust. 3 władze publiczne są obowiązane do zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.

Zgodnie z art. 74 władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne⁵⁴ współczesnemu i przyszłym pokoleniom, a ochrona środowiska jest ich obowiązkiem. Ponadto, każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska, a władze publiczne mają obowiązek wspierania działań obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Szczególnie istotny z punktu widzenia tematyki niniejszej pracy jest art. 86 Konstytucji, zgodnie z którym każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i

⁵² Dz. U. z 1997r., Nr 48, poz. 783.

⁵³ por. J. Ciechanowicz-Mc Lean, Prawo i polityka ochrony środowiska, Warszawa 2009, s. 20–21.

⁵⁴ Zgodnie z wyrokiem WSA w Warszawie z 19 marca 2010r., VII SA/Wa 1920/08, LEX nr 607034 pojęcie "bezpieczeństwo ekologiczne" należy rozumieć jako uzyskanie takiego stanu środowiska, który pozwala na bezpieczne przebywanie w tym środowisku i umożliwia korzystanie z tego środowiska w sposób zapewniający rozwój człowieka.

ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa. Regulacja ta jest podstawą fundamentalnej dla systemu ochrony środowiska zasady „zanieczyszczający płaci”, wyrażonej w art. 7 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska⁵⁵, zgodnie z którym ten, kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia, a ten kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu.

3. Charakter prawny odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku określonej w ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

W literaturze wskazuje się, że koncepcja ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie nie opiera się jedynie na myśli cywilistycznej⁵⁶. Odpowiedzialność cywilna za szkody w środowisku uzależniona jest bowiem od podjęcia inicjatywy działania przez poszkodowanego albo inny podmiot uprawniony (m.in. art. 323 Prawa ochrony środowiska). Służy ona przede wszystkim ochronie interesów jednostki, a nie ochronie interesu publicznego, a u jej podstaw leży stosunek cywilnoprawny. Odpowiedzialność cywilna nie jest więc odpowiednim rodzajem odpowiedzialności za szkody w środowisku gdyż władze publiczne nie mogą uzależniać naprawiania szkód w środowisku od tego, czy poszkodowany bądź inny uprawniony podmiot podejmie działania, gdyż to nie gwarantowałyby wykonywania konstytucyjnego obowiązku ochrony środowiska. Obowiązek ten obciąża władze publiczne. Z tego względu koncepcja przyjęta w ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie istotnie odrywa się od odpowiedzialności cywilnej i określa obowiązki organów administracji publicznej. Ustawodawca polski nie zrezygnował jednak zupełnie z

⁵⁵ T.j. Dz. U. z 2019r., poz. 1396.

⁵⁶ B. Rakoczy, Komentarz do ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, LexisNexis 2008, komentarz do art.1.

odpowiedzialności cywilnej i nie kładzie akcentu jedynie na odpowiedzialności administracyjnej. Należy więc zgodzić się z poglądem, że koncepcja odpowiedzialności przyjęta w ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie ma charakter mieszany⁵⁷. Trafnie w literaturze określono tę odpowiedzialność jako odpowiedzialność o charakterze zapobiegawczo-naprawczym⁵⁸ bądź zapobiegawczym i kompensacyjnym⁵⁹. Niewątpliwie, jest to odpowiedzialność o charakterze administracyjnym, oparta na ustawowym ustaleniu zobowiązań adresowanych do określonych podmiotów, których egzekwowanie ma się odbywać poprzez stosowanie, przez upoważnione organy administracji, wskazanych instrumentów o charakterze głównie administracyjnoprawnym. Obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska wynikają bezpośrednio z ustawy, ich adresaci mają je realizować na podstawie ustawowego obowiązku, nadzór nad wykonaniem tych obowiązków sprawują organy administracji wyposażone w instrumenty oddziaływania władczego⁶⁰. Podobnie wypowiedział się Wojewódzki Sąd Administracyjny w Lublinie w wyroku z 26 kwietnia 2019r⁶¹. na gruncie ustawy z 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych, wskazując, że wynikający z tej ustawy bezwzględny obowiązek rekultywacji, skonkretyzowany w decyzji administracyjnej, ma charakter publicznoprawny i stanowi realizację zasady bezpieczeństwa ekologicznego i ochrony środowiska wynikającej z art. 74 ust. 1 i 2 Konstytucji RP. Obowiązku tego nie można przenieść w drodze czynności cywilnoprawnej, między innymi przez zobowiązanie nabywcy nieruchomości do przeprowadzenia rekultywacji terenu, na którym prowadzona była działalność górnicza skutkująca decyzją rekultywacyjną.

⁵⁷ B. Rakoczy, Komentarz do ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, LexisNexis 2008, komentarz do art.1.

⁵⁸ B. Kuraś, Zasada „zanieczyszczający płaci” a zasady odpowiedzialności za zanieczyszczenia gleby spowodowane działalnością rolniczą (zagadnienia wybrane), Przegląd Prawa Rolnego nr 1 (10) – 2012. s. 218.

⁵⁹ M. Górski, Odpowiedzialność administracyjnoprawna w ochronie środowiska, Oficyna 2008, pkt 2.2.

⁶⁰ M. Górski, Odpowiedzialność administracyjnoprawna w ochronie środowiska, Oficyna 2008, pkt 2.2.

⁶¹ I SA/Lu 1/2019, LEX nr 2688635.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

4. Zakres przedmiotowy ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

Zgodnie z art. 2 ust. 1 przepisy ustawy stosuje się do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub do szkody w środowisku:

- 1) spowodowanych przez działalność podmiotu korzystającego ze środowiska stwarzającą ryzyko szkody w środowisku;
- 2) spowodowanych również przez inną działalność niż ta, o której mowa w pkt 1, podmiotu korzystającego ze środowiska, jeżeli dotyczą gatunków chronionych lub chronionych siedlisk przyrodniczych oraz wystąpiły z winy podmiotu korzystającego ze środowiska.

Ponadto, zgodnie z art. 2 przepisy ustawy stosuje się do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub do szkody w środowisku, wywołanych emisją rozproszoną, pochodzącą z wielu źródeł, gdy jest możliwe ustalenie związku przyczynowego między bezpośrednim zagrożeniem szkodą w środowisku lub szkodą w środowisku a działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska.

5. Zakres podmiotowy ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie

Ustawę stosuje się do szkód wywołanych działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska.

W kontekście tej regulacji konieczne jest rozważenie następujących zagadnień:

- a) Czy ogłoszenie upadłości automatycznie powoduje, że upadły traci status podmiotu korzystającego ze środowiska;
- b) Czy fakt że syndyk nie prowadzi przedsiębiorstwa upadłego zawsze oznacza, że upadły traci status podmiotu korzystającego ze środowiska;
- c) Jakie jest znaczenie faktu utraty statusu podmiotu korzystającego ze środowiska dla odpowiedzialności za szkody w środowisku powstałe przed utratą tego statusu.

5.1. Definicja podmiotu korzystającego ze środowiska

Definicja podmiotu korzystającego ze środowiska jest zawarta w art. 3 pkt 20 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska⁶². Zgodnie z tą definicją podmiotem korzystającym ze środowiska jest:

- a) przedsiębiorca w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców⁶³ oraz przedsiębiorca zagraniczny w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁶⁴, a także osoba prowadząca działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;
- b) jednostka organizacyjna niebędąca przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców;
- c) osoba fizyczną niebędącą podmiotem, o którym mowa w lit. a, korzystającą ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia.

Ad a) Przedsiębiorcy

Ustawa wyraźnie wskazuje, że w zakresie określania czy dany podmiot jest przedsiębiorcą należy posługiwać się definicją zawartą w ustawie Prawo przedsiębiorców. Należy to wyraźnie podkreślić gdyż odrębną definicję przedsiębiorcy zawarto w art. 43¹ k.c. Zgodnie z tym przepisem przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1 k.c., prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. W literaturze wskazuje się, że do cywilistycznej wykładni pojęcia działalności gospodarczej pomocniczo można posłużyć się definicją z art. 3 p.p.¹⁴⁴. Zauważa się również, że odwołanie do pojęcia

⁶² t.j. Dz. U. z 2019r., poz. 1396.

⁶³ Dz. U. z 2019 r. poz. 1292; dalej jako p.p.

⁶⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 1079 i 1214

działalności gospodarczej obejmuje również działalność zawodową, a stosowane w Kodeksie cywilnym określenie „działalność gospodarczą lub zawodową” należy rozumieć jako działalność gospodarczą, w tym zawodową¹⁴⁵. Niewątpliwie prowadzi to do wniosku, że różnica między definicją z art. 43¹ k.c. a art. 4 p.p. ulega zatarciu. Warto jednak zaznaczyć, że na gruncie prawa upadłościowego za przedsiębiorcę uznaje się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego (por. art. 5 ust. 1 p.u.).

Zgodnie z regulacjami ustawy z dnia 6 marca 2018r. – Prawo przedsiębiorców przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą (art. 4 ust. 1 p.p.). Przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej (art. 4 ust. 2 p.p.). Zgodnie z art. 3 p.p. działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły.

Należy zauważyć, że komentowana definicja przedsiębiorcy nie wiąże uzyskania statusu przedsiębiorcy z dokonaniem wpisu do CEIDG. Tym samym wpis do tej ewidencji nie warunkuje możliwości uznania danego podmiotu za przedsiębiorcę. Należy jednak wskazać, że zgodnie z art. 17 ust. 1 p.p. działalność gospodarczą można podjąć w dniu złożenia wniosku o wpis do CEIDG albo po dokonaniu wpisu do rejestru przedsiębiorców KRS, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Należy podzielić pogląd wyrażony przez WSA w Warszawie w wyroku z dnia 21.03.2006r⁶⁵, że wpis do ewidencji działalności gospodarczej jest swoistą deklaracją (zgłoszeniem) zamierzonej przez osobę fizyczną działalności, aczkolwiek nie jest dowodem, że osoba taka działalność faktycznie prowadzi. W takiej sytuacji można jednak przyjąć domniemanie faktyczne, że jeżeli osoba fizyczna jest wpisana do ewidencji działalności i nie podjęła czynności w celu wykreślenia z tej ewidencji to na podstawie samego twierdzenia tej osoby o prowadzeniu działalności gospodarczej i w braku dowodów przeciwnych można uznać, że jest przedsiębiorcą.

Ad. B) Jednostki organizacyjne

⁶⁵ VI SA/Wa 2215/05, Legalis.

Wskazanie, że podmiotem korzystającym ze środowiska jest jednostka organizacyjna niebędąca przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów p.p. zakreśla bardzo szeroki krąg podmiotów uznawanych za „korzystających ze środowiska”. W literaturze wskazuje się, że takie sformułowanie pozwala zaliczyć tu praktycznie każdy twór organizacyjny, niezależnie od jego statusu prawnego (np. jednostki oświaty i służby zdrowia, organizacje społeczne nieprowadzące działalności gospodarczej, partie polityczne, związki zawodowe, kościoły i związki wyznaniowe⁶⁶). Z punktu widzenia przedmiotu niniejszego opracowania istotne jest spostrzeżenie, że jednostki organizacyjne, które były przedsiębiorcami, ale zaprzestały prowadzenia działalności gospodarczej w dalszym ciągu są podmiotami korzystającymi ze środowiska.

Ad c) Osoba fizyczną niebędąca przedsiębiorcą, korzystająca ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia

Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami są podmiotami korzystającymi ze środowiska, jeżeli korzystają ze środowiska w zakresie, w jakim wymaga to pozwolenia. Pozwolenia wymaga korzystanie ze środowiska polegające na eksploatacji instalacji (art. 180) oraz szczególne korzystanie z wód, o którym mowa w ustawie - Prawo wodne.

5.2. Znaczenie ogłoszenia upadłości dla statusu podmiotu korzystającego ze środowiska

Ogłoszenie upadłości nie ma wpływu na zdolność prawną lub zdolność do czynności prawnych upadłego. Ogłoszenie upadłości osoby prawnej nie pozbawia jej zdolności sądowej⁶⁷.

⁶⁶ Tak, komentarz do art. 3 ustawy – Prawo ochrony środowiska, Jerzy Jendrośka (red.), Magdalena Bar, Jan Boć, Marek Bojarski, Marek Górski, Jan Jerzmański, Elżbieta Kaleta-Jagiełło, Aleksander Lipiński, Konrad Nowacki, Jerzy Rotko, Waleria Skarżyńska, Tomasz Tatomir, Ustawa - Prawo ochrony środowiska. Komentarz, CPE, 2001.

⁶⁷ postanowienie SN z 9 lutego 1999 r., I CKN 882/98, LexisNexis nr 334469, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 142.

W konsekwencji, należy uznać, że dla statusu podmiotu korzystającego ze środowiska w odniesieniu do wszystkich podmiotów, które można zakwalifikować jako jednostki organizacyjne ogłoszenie upadłości nie będzie miało żadnego znaczenia. Wynika to z dwóch okoliczności. Po pierwsze, podmioty te nie tracą swojej podmiotowości prawnej wskutek ogłoszenia upadłości. Po drugiej, dla ich statusu nie ma znaczenia okoliczność czy są przedsiębiorcami. Jeżeli są przedsiębiorcami to wypełniają znamiona definicji podmiotu korzystającego ze środowiska zawartej w art. 3 pkt 20a) a jeżeli nie są przedsiębiorcami ale są jednostkami organizacyjnymi to wypełniają znamiona definicji podmiotu korzystającego ze środowiska zawartej w art. 3 pkt 20b).

Inaczej wygląda sytuacja osób fizycznych, których status jako podmiotów korzystających ze środowiska wymaga jednocześnie „bycia” przedsiębiorcą, przedsiębiorcą zagranicznym albo osobą prowadzącą działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego bądź też korzystania ze środowiska na podstawie zezwolenia. Wobec tego konieczne jest rozważenie:

- a) czy ogłoszenie upadłości w automatyczny sposób powoduje utratę statusu przedsiębiorcy, przedsiębiorcy zagranicznego albo osoby prowadzącej działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;
- b) jakie jest znaczenie ogłoszenia upadłości dla korzystania ze środowiska na podstawie pozwoleń.

Ad. a) Czy ogłoszenie upadłości w automatyczny sposób powoduje utratę statusu przedsiębiorcy, przedsiębiorcy zagranicznego albo osoby prowadzącej działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego?

W odniesieniu do pierwszej kwestii należy stwierdzić, że ogłoszenie upadłości nie pozbawia upadłego statusu przedsiębiorcy. Wynika to pośrednio z art. 60(1) p.u., zgodnie z którym po ogłoszeniu upadłości przedsiębiorca występuje w obrocie pod

dotychczasową firmą z dodaniem oznaczenia "w upadłości". W literaturze wskazuje się, że rozwiązanie zawarte w tym przepisie ma na celu zapewnienie pewności obrotu prawnego. Ogłoszenie upadłości samo przez się nie wyłącza jeszcze przedsiębiorcy z obrotu gospodarczego. Zamieszczenie już w firmie upadłego informacji, że przedsiębiorca jest w stanie upadłości, informuje pozostałych uczestników obrotu o jego sytuacji prawnej. W ten sposób uczestnicy tego obrotu uzyskują informacje co do sytuacji prawnej upadłego⁶⁸. Powyższa teza znajduje również potwierdzenie w konstrukcji przesłanek wykreślenia przedsiębiorcy z urzędu z CEiDG. Ustawodawca jako podstawy wykreślenia przedsiębiorcy z urzędu nie wskazał ogłoszenia upadłości, ani też umorzenia lub zakończenia postępowania upadłościowego (por. art. 29 p.p.). W takiej sytuacji należy rozważyć, czy dla statusu osoby fizycznej jako przedsiębiorcy ma znaczenie przebieg postępowania upadłościowego, a w szczególności okoliczności związane z dalszym prowadzeniem przedsiębiorstwa upadłego przez syndyka.

Na wstępie należy podkreślić, że skutki ogłoszenia upadłości ograniczają się jedynie do sfery zarządzania i rozporządzania majątkiem upadłego, a celem postępowania upadłościowego jest przeprowadzenie likwidacji majątku wchodzącego do masy upadłości i zaspokojenie z uzyskanych środków wierzycieli. Zasadą jest więc zaniechanie dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa upadłego i przeprowadzenie likwidacji majątku. Jednakże, zgodnie z art. 312 ust. 1 p.u. po ogłoszeniu upadłości można prowadzić dalej przedsiębiorstwo upadłego, jeżeli możliwe jest zawarcie układu z wierzycielami lub możliwa jest sprzedaż przedsiębiorstwa upadłego w całości lub jego zorganizowanych części. Prowadzenie przedsiębiorstwa w ciągu pierwszych trzech miesięcy po ogłoszeniu upadłości nie wymaga szczególnego zezwolenia. Dalsze prowadzenie przedsiębiorstwa przez syndyka, jeżeli ma trwać dłużej niż trzy miesiące od dnia ogłoszenia upadłości wymaga zgody rady wierzycieli (art. 206 ust. 1 pkt 1 p.u.). Jest oczywiste, że w sytuacji gdy syndyk dalej prowadzi przedsiębiorstwo upadłego to upadły cały czas zachowuje status przedsiębiorcy. Jeżeli jednak syndyk nie prowadzi przedsiębiorstwa upadłego tylko podejmuje działania zmierzające do likwidacji masy upadłości to należy rozważyć czy i w jakich okolicznościach będzie to oznaczało utratę statusu przedsiębiorcy przez

⁶⁸ Tak, F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz, 2011.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

upadłego. W tym zakresie należy postawić tezę, że zaniechanie dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa przez syndyka nie jest równoznaczne z utratą statusu przedsiębiorcy przez upadłego. Po pierwsze, prowadzenie przedsiębiorstwa zasadniczo to nie to samo co prowadzenie działalności gospodarczej gdyż możliwe jest prowadzenie działalności gospodarczej, które nie przyjmie formy przedsiębiorstwa (np. działalność w ramach wolnego zawodu). Po drugie, należy zauważyć, że jedną z przyczyn wykreślenia przedsiębiorcy z urzędu z CEIDG jest stwierdzenie trwałego zaprzestania wykonywania przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej a nie zaprzestanie prowadzenia przedsiębiorstwa (art. 29 ust. 1 pkt 1 p.p.). Ustawa nie definiuje co oznacza trwałe zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej. W literaturze wskazuje się, że chodzi o całkowite zaprzestanie wykonywania jakiegokolwiek działalności gospodarczej, a nie o zaprzestanie wykonywania jednego rodzaju działalności gospodarczej i rozpoczęcie wykonywania innego rodzaju działalności. Oznacza to, że zaistnienie takiej okoliczności jest równoznaczne z utratą statusu przedsiębiorcy. Okoliczność taka może zaistnieć również w toku postępowania upadłościowego jeżeli łącznie zostaną spełnione dwie przesłanki tj. jeżeli syndyk nie będzie dalej prowadził przedsiębiorstwa upadłego, a jednocześnie upadły nie będzie wykonywał innego rodzaju działalności gospodarczej ani zawodowej.

Podsumowując, należy stwierdzić, że:

- 1) Ogłoszenie upadłości nigdy nie uchyli statusu podmiotu korzystającego ze środowiska dla osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych;
- 2) Ogłoszenie upadłości może uchylić status podmiotu korzystającego ze środowiska dla osoby fizycznej jeżeli syndyk nie będzie dalej prowadził przedsiębiorstwa upadłego, a jednocześnie upadły nie będzie wykonywał innego rodzaju działalności gospodarczej ani zawodowej. W takim przypadku jednak upadły odpowiada za te szkody, które zostały przez niego wyrządzone wówczas gdy miał status podmiotu korzystającego ze środowiska. Późniejsza (tj. po powstaniu szkody) utrata tego statusu nie uchyła odpowiedzialności za zobowiązania powstałe wcześniej.

Ad b) Jakie jest znaczenie ogłoszenia upadłości dla korzystania ze środowiska na podstawie pozwoleń?

Prawo ochrony środowiska ani Prawo wodne w żadnym miejscu nie przewidują, aby pozwolenie wygasało na skutek ogłoszenia upadłości podmiotu, który z niego korzysta. Jednakże, zgodnie z art. 193 ust. 1 pkt 2 ustawy – Prawo ochrony środowiska pozwolenie wygasa jeżeli podmiot przestał być prowadzącym instalację w rozumieniu ustawy, lub z innych powodów pozwolenie stało się bezprzedmiotowe. Oznacza to, że jeżeli w postępowaniu upadłościowym syndyk nie eksploatuje dalej instalacji to pozwolenie wygasa. Wówczas, upadły przestaje być prowadzącym instalację w rozumieniu ustawy, a samo istnienie pozwolenia staje się bezprzedmiotowe. W takiej sytuacji upadły utraci status podmiotu korzystającego ze środowiska. Nie uchyla to jednak odpowiedzialności upadłego za szkody w środowisku powstałe wcześniej.

W postępowaniu upadłościowym utrata statusu podmiotu korzystającego ze środowiska przez osobę fizyczną, która korzysta ze środowiska na podstawie pozwoleń może nastąpić również z tego względu, że syndyk sprzeda majątek, w skład którego wchodzi objęte pozwoleniem instalacje. Wówczas, zgodnie z art. 189 ustawy – Prawo ochrony środowiska podmiot, który staje się prowadzącym instalację lub jej oznaczoną część, przejmuje prawa i obowiązki wynikające z pozwoleń dotyczących tej instalacji lub jej oznaczonej części.

5.3. Rodzaje działań, do których zobowiązany jest podmiot korzystający ze środowiska w przypadku bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub wystąpienia szkody w środowisku

5.3.1. Działania zapobiegawcze

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany niezwłocznie podjąć działania zapobiegawcze. Zobowiązanie do podjęcia działań

zapobiegawczych wynika wprost z ustawy. Jest to obowiązek o charakterze publicznoprawnym.

5.3.2. Działania podmiotu korzystającego ze środowiska w przypadku wystąpienia szkody w środowisku

5.3.2.1 Uwagi ogólne

Zgodnie z art. 9 ust. 2 w przypadku wystąpienia szkody w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany do:

1) podjęcia działań w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego opanowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia w inny sposób zanieczyszczenia lub innych szkodliwych czynników;

2) podjęcia działań naprawczych.

Na podstawie tego przepisu można wskazać, że obowiązki podmiotu korzystającego ze środowiska w przypadku wystąpienia szkody w środowisku prowadzą się do obowiązku:

- a) podjęcia działań zapobiegawczych;
- b) podjęcia działań naprawczych.

Działania naprawcze powinny zostać uzgodnione i przeprowadzone w sposób uzgodniony z organem ochrony środowiska. W braku uzgodnień organ ochrony środowiska w drodze decyzji nakłada obowiązek przeprowadzenia działań.

Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane przez więcej niż jeden podmiot korzystający ze środowiska, odpowiedzialność tych podmiotów za podejmowanie działań zapobiegawczych i naprawczych jest solidarna. Zgodnie z ust. 2 cytowanego przepisu jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku zostały spowodowane za zgodą lub wiedzą władającego powierzchnią ziemi,

jest on obowiązany do podejmowania działań zapobiegawczych i naprawczych solidarnie z podmiotem korzystającym ze środowiska, który je spowodował.

5.3.2.2. Obowiązek zgłoszenia szkody w środowisku

Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy jeżeli bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku nie zostało zażegnane, mimo przeprowadzenia działań zapobiegawczych, lub wystąpiła szkoda w środowisku, podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany niezwłocznie zgłosić ten fakt organowi ochrony środowiska i wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska.

Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię i nazwisko albo nazwę podmiotu korzystającego ze środowiska oraz jego adres zamieszkania albo adres siedziby;
- 2) określenie przedmiotu wykonywanej działalności gospodarczej zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD) - w przypadku wykonywania tej działalności;
- 3) określenie rodzaju, opis, wskazanie miejsca i datę wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku;
- 4) opis działań zapobiegawczych i naprawczych podjętych do chwili zgłoszenia.

5.3.2.3. Obowiązek uzgodnienia i przeprowadzenia działań naprawczych

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy podmiot korzystający ze środowiska uzgadnia warunki przeprowadzenia działań naprawczych z organem ochrony środowiska.

Wniosek o uzgodnienie warunków przeprowadzenia działań naprawczych w odniesieniu do szkody w środowisku w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych lub w wodach zawiera informacje dotyczące:

- 1) obszaru wymagającego podjęcia działań naprawczych;
- 2) funkcji pełnionych przez obszar wymagający działań naprawczych;
- 3) początkowego stanu środowiska na danym terenie;
- 4) aktualnego stanu środowiska na danym terenie;

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

5) planowanego zakresu i sposobu przeprowadzenia działań naprawczych oraz planowanego terminu ich rozpoczęcia i zakończenia.

Wniosek o uzgodnienie warunków przeprowadzenia działań naprawczych w odniesieniu do szkody w środowisku w powierzchni ziemi zawiera projekt planu remediacji obejmujący informacje o:

- 1) terenie wymagającym przeprowadzenia remediacji, poprzez wskazanie adresu i numerów działek ewidencyjnych oraz jego powierzchni;
- 2) aktualnym i, o ile jest to możliwe, planowanym sposobie użytkowania zanieczyszczonego terenu;
- 3) właściwościach gleby oraz rodzaju pokrycia terenu, w tym roślinności i zabudowy;
- 4) o nazwach substancji powodujących ryzyko wraz z wynikami badań zanieczyszczenia gleby i ziemi tymi substancjami, wykonanych przez laboratorium, o którym mowa w art. 147a ust. 1 pkt 1 lub ust. 1a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska;
- 5) nazwach substancji powodujących ryzyko oraz ich zawartości w glebie i w ziemi, do jakich doprowadzi remediacja;
- 6) ocenie występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska;
- 7) budowie geologicznej i warunkach hydrogeologicznych niezbędnych do dokonania oceny, o której mowa w pkt 6 - jeżeli zachodzi taka potrzeba;
- 8) planowanym sposobie przeprowadzenia remediacji;
- 9) planowanym terminie rozpoczęcia i zakończenia remediacji;
- 10) sposobie potwierdzenia przeprowadzenia remediacji, oraz terminie przedłożenia dokumentacji z jej przeprowadzenia, w tym wyników badań zanieczyszczenia gleby i ziemi wykonanych przez laboratorium, o którym mowa w art. 147a ust. 1 pkt 1 lub ust. 1a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.

Uzgodnienie warunków przeprowadzenia działań naprawczych następuje w drodze decyzji:

- 1) dla szkody w środowisku w gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych lub w wodach, określającej:
 - a) stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko,
 - b) zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych,

- c) termin rozpoczęcia i zakończenia działań naprawczych,
 - d) sposób potwierdzenia osiągnięcia założonego efektu ekologicznego;
- 2) dla szkody w środowisku w powierzchni ziemi ustalającej plan remediacji, z uwzględnieniem art. 217d ust. 3-5 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska, określającej:
- a) teren wymagający przeprowadzenia remediacji, poprzez wskazanie adresu i numerów działek ewidencyjnych oraz jego powierzchni,
 - b) nazwy substancji powodujących ryzyko oraz ich zawartości w glebie i w ziemi, do jakich doprowadzi remediacja,
 - c) sposób przeprowadzenia remediacji,
 - d) termin rozpoczęcia i zakończenia remediacji,
 - e) sposób potwierdzenia przeprowadzenia remediacji oraz termin przedłożenia dokumentacji z jej przeprowadzenia, w tym wyników badań zanieczyszczenia gleby i ziemi wykonanych przez laboratorium, o którym mowa w art. 147a ust. 1 pkt 1 lub ust. 1a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.

W decyzji, o której mowa wyżej, w przypadku wystąpienia więcej niż jednej szkody w środowisku, w taki sposób, że nie można zapewnić jednoczesnego podjęcia działań naprawczych w odniesieniu do wszystkich tych szkód, organ ochrony środowiska może określić, w odniesieniu do których szkód należy podjąć działania naprawcze w pierwszej kolejności. Ustalając kolejność podejmowania działań naprawczych, organ ochrony środowiska kieruje się charakterem, zasięgiem i rozmiarem poszczególnych szkód w środowisku oraz zagrożeniem dla zdrowia ludzi, a także możliwością naturalnej naprawy elementów przyrodniczych na obszarze, na którym szkoda w środowisku wystąpiła.

Organ ochrony środowiska wydaje decyzję o ustaleniu działań naprawczych po zasięgnięciu opinii w zakresie warunków przeprowadzenia działań naprawczych zawartych w projekcie tej decyzji:

- 1) dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie - w odniesieniu do szkody w środowisku w wodach lub szkody w środowisku w powierzchni ziemi, jeżeli dotyczy ona zanieczyszczenia w strefach ochronnych ujęć wody;

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

- 2) dyrektora urzędu morskiego - w odniesieniu do szkody w środowisku na obszarach morskich;
- 3) dyrektora okręgowego urzędu górnictwa - w odniesieniu do szkody w środowisku spowodowanej ruchem zakładu górnictwa;
- 4) dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych - w odniesieniu do szkody w środowisku na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe;
- 5) dyrektora parku narodowego - w odniesieniu do szkody w środowisku na obszarze parku narodowego i jego otuliny;
- 6) państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego - w odniesieniu do oceny występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi na danym terenie;
- 7) państwowego powiatowego inspektora sanitarnego - w odniesieniu do szkody w środowisku w ujęciach wody przeznaczonej do spożycia oraz wody w kąpieliskach;
- 8) starosty - w odniesieniu do szkody w środowisku w powierzchni ziemi na gruntach wykorzystywanych na cele rolne.

Organ ochrony środowiska, występując o opinię, o której mowa wyżej przedkłada projekt decyzji. Niewydanie opinii w terminie określonym w art. 106 § 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego⁶⁹ uważa się za akceptację warunków zawartych w projekcie decyzji.

Obowiązek uzgodnienia działań naprawczych ma charakter publicznoprawny.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy jeżeli podmiot korzystający ze środowiska lub w przypadku, o którym mowa w art. 12 ust. 2 ustawy, podmiot korzystający ze środowiska lub władający powierzchnią ziemi nie podejmie działań zapobiegawczych lub nie uzgodni działań naprawczych, organ ochrony środowiska:

- 1) wzywa do przedłożenia w określonym terminie wniosku o uzgodnienie warunków przeprowadzenia odpowiednio działań zapobiegawczych lub naprawczych;
- 2) jeżeli nie przedłożono wniosku zgodnie z wezwaniem - w drodze decyzji, nakłada obowiązek przeprowadzenia działań.

W decyzji, o której mowa wyżej organ ochrony środowiska określa odpowiednio:

⁶⁹ Dz. U. z 2018 r. poz. 2096 oraz z 2019 r. poz. 60, 730 i 1133.

- 1) zakres i sposób przeprowadzenia działań zapobiegawczych, w tym czynności zmierzające do ograniczenia oddziaływania na środowisko;
- 2) stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko;
- 3) zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych, a w przypadku szkody w środowisku w powierzchni ziemi - ustala plan remediacji, z uwzględnieniem przepisów art. 217d ust. 3-5 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska:
 - a) zawierający informacje o:
 - aktualnym i, o ile jest to możliwe, planowanym sposobie użytkowania zanieczyszczonego terenu,
 - właściwościach gleby oraz rodzaju pokrycia terenu, w tym roślinności i zabudowy,
 - nazwach substancji powodujących ryzyko wraz z wynikami badań zanieczyszczenia gleby i ziemi tymi substancjami, wykonanych przez laboratorium, o którym mowa w art. 147a ust. 1 pkt 1 lub ust. 1a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska,
 - ocenie występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
 - budowie geologicznej i warunkach hydrogeologicznych niezbędnych do dokonania oceny, o której mowa w tiret czwartym - jeżeli zachodzi taka potrzeba,
 - b) określający:
 - teren wymagający przeprowadzenia remediacji, poprzez wskazanie adresu i numerów działek ewidencyjnych oraz jego powierzchni,
 - nazwy substancji powodujących ryzyko oraz ich zawartości w glebie i w ziemi, do jakich doprowadzi remediacja,
 - sposób przeprowadzenia remediacji,
 - termin rozpoczęcia i zakończenia remediacji,
 - sposób potwierdzenia przeprowadzenia remediacji, termin przedłożenia dokumentacji z jej przeprowadzenia, w tym wyników badań zanieczyszczenia gleby i ziemi wykonanych przez laboratorium, o którym mowa w art. 147a ust. 1 pkt 1 lub ust. 1a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska;
- 4) termin wykonania obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2;
- 5) sposób potwierdzenia osiągnięcia założonego efektu ekologicznego.

Podmiot korzystający ze środowiska ma obowiązek przeprowadzenia uzgodnionych albo nałożonych w drodze decyzji działań naprawczych. Obowiązek ten ma charakter publicznoprawny. Brak wykonania tego obowiązku będzie skutkowało wszczęciem postępowania administracyjnego.

Zgodnie z art. 16 ustawy organ ochrony środowiska podejmuje działania zapobiegawcze lub naprawcze, jeżeli:

- 1) podmiot korzystający ze środowiska nie może zostać zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna;
- 2) z uwagi na zagrożenie dla zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku, konieczne jest niezwłoczne podjęcie tych działań.

5.3.2.4 Obowiązek poniesienia kosztów działań zapobiegawczych i naprawczych przeprowadzonych przez organ ochrony środowiska

Zgodnie z art. 21 ustawy koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych oznaczają uzasadnione koszty związane z koniecznością zapewnienia właściwego i efektywnego przeprowadzenia tych działań, w tym koszty:

- 1) gromadzenia danych i oceny bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku;
- 2) opracowania i oceny projektów działań zapobiegawczych lub naprawczych, w tym projektów alternatywnych;
- 3) przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych;
- 4) postępowania administracyjnego;
- 5) postępowania sądowego;
- 6) egzekucji;
- 7) nadzoru i monitoringu;
- 8) odszkodowań, o których mowa w art. 18 ust. 1.

Zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych ponosi podmiot korzystający ze środowiska, z tym że podmiot korzystający ze środowiska nie ponosi kosztów przeprowadzenia działań

zapobiegawczych i naprawczych, jeżeli wykaże, że bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku:

- 1) zostały spowodowane przez inny wskazany podmiot oraz wystąpiły mimo zastosowania przez podmiot korzystający ze środowiska właściwych środków bezpieczeństwa;
- 2) powstały na skutek podporządkowania się nakazowi wydanemu przez organ administracji publicznej, chyba że nakaz ten wynikał z emisji lub zdarzenia spowodowanego własną działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska.

Podmiot korzystający ze środowiska, który podjął działania zapobiegawcze lub naprawcze w odniesieniu do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, może wystąpić z roszczeniem o zwrot kosztów poczynionych na ten cel:

- 1) do sprawcy bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku - w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 1;
- 2) do organu administracji publicznej - w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.

Zgodnie z art. 23 ust. 1 ustawy w przypadkach, o których mowa w art. 16, organ ochrony środowiska żąda od podmiotu korzystającego ze środowiska zwrotu poniesionych przez siebie kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych. Zgodnie z ust. 1a w przypadku gdy decyzja, o której mowa w art. 15 ust. 1 pkt 2, stanie się ostateczna, organ ochrony środowiska żąda od podmiotu korzystającego ze środowiska albo, w przypadku, o którym mowa w art. 12 ust. 2, od podmiotu korzystającego ze środowiska lub władającego powierzchnią ziemi - zwrotu poniesionych przez siebie kosztów, o których mowa w art. 21 pkt 1 i 2. Zgodnie z ust. 2 organ ochrony środowiska może odstąpić od żądania zwrotu całości lub części kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, jeżeli:

- 1) podmiot korzystający ze środowiska nie został zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna;
- 2) koszt postępowania egzekucyjnego jest wyższy niż kwota możliwa do odzyskania.

Zgodnie z art. 23 ust. 5 roszczenia względem podmiotu korzystającego ze środowiska o zwrot kosztów z tytułu przeprowadzonych przez organ ochrony środowiska działań zapobiegawczych lub naprawczych przedawniają się z upływem 5 lat od dnia

zakończenia tych działań lub ustalenia sprawcy bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

Zgodnie z art. 23 ust. 4 ustawy obowiązek poniesienia kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, ich wysokość oraz sposób uiszczenia określa, w drodze decyzji, organ ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 23 ust. 5 ustawy do należności z tytułu obowiązku uiszczenia kosztów działań zapobiegawczych lub naprawczych stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa⁷⁰, z tym że uprawnienia organów podatkowych przysługują organowi ochrony środowiska.

⁷⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 900, z późn. zm.

Rozdział 3. Wpływ ogłoszenia upadłości na tryb dochodzenia roszczeń z tytułu wyrządzenia szkody w środowisku

Rozważania prowadzone w niniejszym rozdziale będą dotyczyły ustalenia w jakim trybie powinno być dochodzone wykonanie obowiązków upadłego związanych z zagrożeniem szkodą lub powstaniem szkody w środowisku w następujących sytuacjach:

- a) bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku wystąpiło przed ogłoszeniem upadłości i istnieje nadal po ogłoszeniu upadłości;
- b) szkoda w środowisku wystąpiła przed ogłoszeniem upadłości i nie zostały podjęte działania naprawcze⁷¹;
- c) szkoda w środowisku wystąpiła przed ogłoszeniem upadłości i przed ogłoszeniem upadłości zostały podjęte działania naprawcze przez organ ochrony środowiska w związku z czym przed ogłoszeniem upadłości powstały koszty działań naprawczych;
- d) bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku albo szkoda w środowisku wystąpiło po ogłoszeniu upadłości.

W szczególności, należy odpowiedzieć na pytanie czy zobowiązania upadłego do podjęcia działań zapobiegawczych, uzgodnienia i podjęcia działań naprawczych podlegają zamianie na zobowiązania pieniężne i czy wobec tego powinny zostać zgłoszone przez organ ochrony środowiska na listę wierzytelności jako wierzytelność pieniężna.

⁷¹ W ramach tej sytuacji można rozróżnić przypadki gdy działania naprawcze zostały uzgodnione, ale nie zostały podjęte oraz przypadki gdy działania naprawcze nie zostały ani uzgodnione ani podjęte.

1. Uwagi ogólne o dochodzeniu wierzytelności w postępowaniu upadłościowym

1.1. Pojęcie wierzytelności upadłościowych

Postępowanie upadłościowe jest postępowaniem prowadzonym w celu zaspokojenia roszczeń wierzycieli upadłego.

Wierzytelności podlegające zaspokojeniu w postępowaniu upadłościowym dzielą się na dwie grupy:

- wierzytelności powstałe przed ogłoszeniem upadłości,
- wierzytelności powstałe po ogłoszeniu upadłości.

Podstawowym kryterium podziału jest czas powstania wierzytelności w odniesieniu do daty ogłoszenia upadłości.

Wierzytelności pierwszej grupy określa się mianem wierzytelności upadłościowych, a wierzytelności drugiej grupy mianem wierzytelności w stosunku do masy⁷². Wierzytelności drugiej grupy określane są również pojęciem długu masy⁷³ lub zobowiązania masy⁷⁴. Powyższe nazewnictwo można zaakceptować jedynie jako pewnego rodzaju skrót myślowy. Masa upadłości nie ma osobowości prawnej, a więc trudno przyjąć, że może istnieć wierzytelność w stosunku do masy upadłości jako takiej. Właścicielem majątku wchodzącego w skład masy upadłości jest nadal upadły. Syndyk działa, co prawda, w imieniu własnym, ale na rachunek upadłego (art. 160 ust. 1 p.u.). Ponadto, zgodnie z art. 372 ust. 1 p.u. zmiany stosunków prawnych dokonane na podstawie przepisów ustawy obowiązują upadłego i drugą stronę również po umorzeniu

⁷² A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 610; por. również na gruncie pr.upadł. J. Korzonek, op. cit., tom II, s. 194.

⁷³ Tak, na gruncie pr.upadł., S. Cieślak, *Długi masy upadłościowej*, PPH 1996, nr 5, s. 8 i n., który wskazuje, że długi masy to zobowiązania powstałe wskutek ogłoszenia upadłości i przeprowadzenia postępowania upadłościowego, które obciążają fundusze masy upadłości; por. również idem, *Charakterystyka pojęć wierzytelności upadłościowej, wierzyciela upadłościowego oraz sposobu zaspokojenia wierzytelności upadłościowej*, PPH 1997, nr 12, s. 22 i n. Termin długi masy został po raz pierwszy użyty w pruskiej ustawie konkursowej z 8 maja 1855 r. oraz w austriackiej ustawie konkursowej z 25 grudnia 1868 r. na oznaczenie pewnych kategorii wierzytelności skierowanych do masy upadłości, a traktowanych w sposób szczególny zarówno ze względu na sposób ich powstania, jak i zasady zaspokojenia.

⁷⁴ Tak, na gruncie pr.upadł., F. Zedler, *Prawo upadłościowe i układowe.*, s. 222.

lub zakończeniu postępowania upadłościowego. Stąd też każda wierzytelność, która powstanie po ogłoszeniu upadłości wskutek czynności syndyka, jest w istocie rzeczą wierzytelnością w stosunku do upadłego.

W literaturze zaproponowano również inną definicję wierzytelności upadłościowej, wskazując, że jest to wierzytelność podlegająca zaspokojeniu ze składników masy upadłości, przy czym nieistotny jest sposób tego zaspokojenia⁷⁵. W takim rozumieniu wierzytelnością upadłościową jest:

- wierzytelność stanowiąca koszt postępowania lub inne zobowiązanie masy i zaspokajana przez syndyka w trybie art. 343 p.u.
- wierzytelność, która podlega zaspokojeniu w trybie podziału funduszy masy upadłości,
- wierzytelność zabezpieczona rzeczowo zaspokajana w trybie podziału sum uzyskanych ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo⁷⁶.

Warunkiem uczestniczenia w podziale funduszy masy upadłości przez wierzytelność upadłościową, która powstała przed ogłoszeniem upadłości, jest ustalenie tej wierzytelności w drodze umieszczenia jej na liście wierzytelności.

Wierzytelności upadłościowe powstałe po ogłoszeniu upadłości nie podlegają zgłoszeniu ani też umieszczeniu na liście wierzytelności. Istota takiego uregulowania związana jest z faktem, że wierzytelności te wynikają z czynności syndyka, więc ich istnienie i wysokość jest mu znana⁷⁷. Spory, jakie mogą powstać w zakresie ustalania wierzytelności powstałych po ogłoszeniu upadłości w wyniku czynności syndyka, powinny rozpoznawać właściwe organy administracyjne i sądowe⁷⁸. Można więc wskazać, że w postępowaniu upadłościowym jest podział dychotomiczny: wierzytelności, które są ujmowane na liście są następnie zaspokajane w drodze planów podziału w określonych kategoriach, a wierzytelności, które nie są ujmowane na liście wierzytelności

⁷⁵ Tak, pod rządami pr.upadł.: S. Cieślak, *Charakterystyka pojęć*, s. 22 i n.; idem, *Fundusze masy upadłości – postępowanie podziałowe. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 43; K. Kalicińska, *Wierzytelność w postępowaniu upadłościowym*, Kraków 1998., s. 36.

⁷⁶ S. Cieślak, *Fundusze masy*, s. 43.

⁷⁷ A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 614.

⁷⁸ Tak na gruncie pr.upadł., nadal aktualnie, I. Dukiel, *Zgłoszenie i ustalenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym*, Pr.Sp. 1998, nr 11, s. 33 i n.

są zaspokajane na bieżąco w miarę wpływu do masy stosownych sum (albo w drodze planu podziału gdy środki bieżące masy nie pozwalają na ich pełne zaspokojenie).

1.2. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym

Przepisy regulujące tryb zgłaszania wierzytelności w postępowaniu upadłościowym oraz tryb ustalania listy wierzytelności przez syndyka i sędziego komisarza są ujęte w tytule V części pierwszej ustawy zatytułowanym „Zgłoszenie i ustalenie wierzytelności”. Regulacje te ulegną zasadniczej zmianie z dniem 24 marca 2020r. wskutek nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy - Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw⁷⁹. Z uwagi na powyższe, w dalszych rozważaniach zostaną w pierwszej kolejności przedstawione obecnie obowiązujące przepisy, a następnie przepisy w brzmieniu po nowelizacji.

1.2.1. Zgłaszanie wierzytelności według aktualnego stanu prawnego

Zasadniczo, zgodnie z art. 236 ust. 1 p.u., zasadą jest, że wierzyciel upadłego, który chce uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym (chce uzyskać zaspokojenie swojej wierzytelności z masy upadłości), ma obowiązek dokonania zgłoszenia wierzytelności sędziemu-komisarzowi. Od tej zasady ustawa wprowadza wyjątki stanowiąc, że niektóre wierzytelności umieszczane są na liście wierzytelności z urzędu. I tak, z urzędu wciągnięciu na listę wierzytelności podlegają:

- wierzytelności zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym, hipoteką morską lub przez inny wpis w księdze wieczystej lub w rejestrze okrętowym (art. 236 ust. 2 p.u.);
- wierzytelności zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym, hipoteką morską na rzeczach wchodzących w skład masy upadłości, jeżeli upadły nie jest dłużnikiem osobistym, a wierzyciel chce w postępowaniu

⁷⁹ Dz. U. z 2019r., poz. 1802.

upadłościowym dochodzić swoich roszczeń z przedmiotu zabezpieczenia (art. 236 ust. 3 p.u.);

- wierzytelności pracowników upadłego (art. 237 ust.1 p.u.);
- wierzytelności Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych o zwrot z masy upadłości świadczeń Funduszu wypłaconych pracownikom upadłego (art. 238 p.u.);

Zgodnie z art. 51 ust. 1 pkt 4 p.u. w postanowieniu o ogłoszeniu upadłości sąd wzywa wierzycieli upadłego do zgłaszania wierzytelności w terminie 30 dni. Negatywnym dla wierzyciela skutkiem spóźnionego zgłoszenia wierzytelności jest to, że czynności już dokonane w postępowaniu upadłościowym są skuteczne wobec tego wierzyciela, a jego uznaną wierzytelność uwzględnia się tylko w planach podziału funduszy masy upadłości, sporządzonych po jej uznaniu (art. 252 ust. 1 p.u.). Jeżeli postanowienie dotyczące wierzytelności zgłoszonej po upływie terminu wyznaczonego do zgłaszania wierzytelności nie zostało wydane albo nie stało się prawomocne do dnia zakończenia lub umorzenia postępowania upadłościowego, postępowanie w tym zakresie podlega umorzeniu. Jeżeli jednak wierzytelność zgłoszono po zatwierdzeniu ostatecznego planu podziału funduszy masy upadłości, pozostawia się ją bez rozpoznania (art. 252 ust. 2 p.u.). Kolejną negatywną konsekwencją zgłoszenia wierzytelności po terminie jest to, że zgodnie z art. 235 ust. 1 p.u., wierzyciel, który zgłosił wierzytelność po terminie, ponosi koszty postępowania upadłościowego wynikłe z tego faktu. Sędzia-komisarz może zobowiązać wierzyciela do uiszczenia zaliczki na te koszty w wyznaczonym terminie pod rygorem zwrotu zgłoszonej wierzytelności (art. 235 ust. 2 p.u.). W skład kosztów postępowania upadłościowego wynikłych ze zgłoszenia wierzytelności po terminie wchodzi również wynagrodzenie syndyka należne za sporządzenie uzupełniającej listy wierzytelności⁸⁰.

Zgodnie z art. 239 p.u., zgłoszenia wierzytelności dokonuje się na piśmie w dwóch egzemplarzach. Do pisma zgłaszający wierzytelność dołącza oryginał lub notarialnie

⁸⁰ A. Świderek [w:] D Zienkiewicz, (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze, Komentarz*, Warszawa 2004 s. 473.

poświadczony odpis dokumentu uzasadniającego zgłoszenie⁸¹. Poświadczenia odpisów może dokonać także radca prawny lub adwokat, będący pełnomocnikiem wierzyciela, który zgłasza wierzytelność.

W zgłoszeniu wierzytelności, zgodnie z art. 240 p.u., należy podać:

- imię i nazwisko bądź nazwę albo firmę wierzyciela i odpowiednio jego miejsce zamieszkania albo siedzibę;
- określenie wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi oraz wartość wierzytelności niepieniężnej;
- dowody stwierdzające istnienie wierzytelności;
- kategorię, do której wierzytelność ma być zaliczona;
- zabezpieczenie związane z wierzytelnością oraz sumę zabezpieczenia⁸²;
- w razie zgłoszenia wierzytelności, w stosunku do której upadły nie jest dłużnikiem osobistym, przedmiot zabezpieczenia, z którego wierzytelność podlega zaspokojeniu;
- stan sprawy, jeżeli co do wierzytelności toczy się postępowanie sądowe lub administracyjne⁸³.

Zgodnie z art. 241 p.u., jeżeli zgłoszenie wierzytelności odpowiada wskazanym wyżej wymogom formalnym, to sędzia-komisarz przekazuje odpis zgłoszenia syndykowi.

Zgodnie z art. 244 p.u., po upływie terminu zgłoszenia wierzytelności i sprawdzeniu zgłoszonych syndyk sporządza listę wierzytelności.

Zgodnie z art. 245 ust. 1 p.u., na liście wierzytelności umieszcza się w osobnych rubrykach następujące dane:

- 1) sumę, w jakiej wierzytelność podlega uznaniu;

⁸¹ W literaturze słusznie wskazuje się, że brak dokumentów „uzasadniających zgłoszenie” nie powoduje bezskuteczności zgłoszenia; nie ma bowiem podstaw do uznania, że art. 239 p.u. ogranicza możliwości uzasadniania zgłoszenia wierzytelności tylko do dowodu z dokumentu – tak Z. Świeboda, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 301.

⁸² Wskazując w zgłoszeniu wierzytelności zabezpieczenia związane z wierzytelnością, należy wskazać te zabezpieczenia, które mają znaczenie w postępowaniu upadłościowym, tj. te, które prowadzą do zaspokojenia wierzyciela ze składników masy upadłości. Nie jest więc konieczne wskazywanie zabezpieczeń osobistych, np. poręczenia oraz zabezpieczeń rzeczowych udzielonych przez osoby trzecie – tak A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 629.

⁸³ Należy również pamiętać, że jeżeli wierzyciel chce skorzystać z prawa potrącenia, powinien o tym oświadczyć nie później niż przy zgłoszeniu wierzytelności (art. 96 p.u.).

- 2) kategorię, w jakiej wierzytelność podlega zaspokojeniu;
- 3) istnienie i rodzaj zabezpieczenia wierzytelności;
- 4) czy wierzytelność jest uzależniona od warunku;
- 5) czy wierzycielowi przysługuje prawo potrącenia;
- 6) stan postępowania sądowego lub administracyjnego w sprawie zgłoszonej wierzytelności, jej zabezpieczenia lub prawa potrącenia.

Zgodnie z art. 246 p.u., wierzytelność niepieniężną syndyk umieszcza na liście wierzytelności w sumie pieniężnej według jej wartości z dnia ogłoszenia upadłości. Obowiązek wyrażenia wierzytelności niepieniężnej na liście wierzytelności w sumie pieniężnej wiąże się z uregulowaniem art. 91 ust. 2 p.u., zgodnie z którym z dniem ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego zobowiązania majątkowe niepieniężne upadłego zmieniają się w zobowiązania pieniężne. Oszacowania wartości wierzytelności niepieniężnej dokonuje syndyk, który może skorzystać z pomocy rzeczoznawcy lub zwrócić się do sędziego-komisarza z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania dowodowego w trybie art. 218 p.u.

1.2.2 Zgłaszanie wierzytelności według stanu prawnego obowiązującego od 24 marca 2020r.

Zasadnicza zmiana, która nastąpi z dniem 24 marca 2020r. polega na tym, że wierzytelności nie będą zgłaszane sędziemu-komisarzowi, ale bezpośrednio syndykowi. Wynika to z nowego brzmienia art. 236 ust.1 p.u., który po nowelizacji będzie stanowił, że wierzyciel osobisty upadłego, który chce uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym, jeżeli niezbędne jest ustalenie jego wierzytelności, powinien w terminie oznaczonym w postanowieniu o ogłoszeniu upadłości zgłosić syndykowi swoją wierzytelność. Rodzaje wierzytelności, które nie wymagają zgłoszenia, ale są ujmowane na liście wierzytelności z urzędu nie ulegną zmianie.

Zgłoszenia, podobnie jak obecnie, będzie należało dokonać na piśmie, w dwóch egzemplarzach, z wykorzystaniem wzoru określonego w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 2015 r. w sprawie określenia wzoru pisemnego zgłoszenia wierzytelności oraz zakresu danych objętych zgłoszeniem wierzytelności za

pośrednictwem rejestru⁸⁴. Zgodnie z art. 240 p.u. w zgłoszeniu wierzytelności będzie należało podać:

- 1) imię i nazwisko albo nazwę wierzyciela i odpowiednio jego miejsce zamieszkania albo siedzibę, adres oraz numer PESEL albo numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku ich braku - inne dane umożliwiające jego jednoznaczną identyfikację;
- 2) określenie wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi oraz wartość wierzytelności niepieniężnej;
- 3) dowody stwierdzające istnienie wierzytelności; jeżeli wierzytelność została uznana w spisie wierzytelności sporządzonym w postępowaniu restrukturyzacyjnym, wystarczające jest powołanie się na tę okoliczność;
- 4) kategorię, do której wierzytelność ma być zaliczona;
- 5) zabezpieczenia związane z wierzytelnością;
- 6) w razie zgłoszenia wierzytelności, w stosunku do której upadły nie jest dłużnikiem osobistym, przedmiot zabezpieczenia, z którego wierzytelność podlega zaspokojeniu;
- 7) stan sprawy, jeżeli co do wierzytelności toczy się postępowanie sądowe, administracyjne, sądownoadministracyjne lub przed sądem polubownym;
- 8) jeżeli wierzyciel jest współnikiem albo akcjonariuszem spółki będącej upadłym - ilość posiadanych udziałów albo akcji oraz ich rodzaj;
- 9) numer rachunku bankowego wierzyciela, jeżeli wierzyciel posiada taki rachunek.

Zgodnie ze znowelizowanym art. 239a zgłoszenie wierzytelności będzie przerywało bieg terminu przedawnienia. Po przerwaniu biegu terminu przedawnienia biegnie on na nowo od dnia następującego po dniu uprawomocnienia się postanowienia o zakończeniu albo umorzeniu postępowania upadłościowego.

Zgodnie z art. 241 p.u. jeżeli zgłoszenie wierzytelności nie będzie odpowiadało warunkom formalnym pisma procesowego lub wskazanym wyżej wymaganiom określonym w art. 239 i art. 240 lub wierzyciel w terminie wyznaczonym przez syndyka nie wpłaci zryczałtowanych kosztów, o których mowa w art. 235 ust. 1, to będzie się stosowało odpowiednio przepis art. 130 Kodeksu postępowania cywilnego, co oznacza, że syndyk wdroży określoną w Kodeksie postępowania cywilnego ogólną procedurę

⁸⁴ Dz. U. z 2015r., poz. 2240.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

usuwania braków formalnych pisma procesowego. Zgodnie z art. 242a p.u. zarządzenie syndyka o zwrocie zgłoszenia wierzytelności będzie wymagało uzasadnienia. Na zarządzenie syndyka o zwrocie zgłoszenia wierzytelności wierzycielowi będzie przysługiwała skarga do sędziego - komisarza. Syndyk będzie miał obowiązek pouczenia wierzyciela występującego w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, osoby posiadającej licencję doradcy restrukturyzacyjnego, rzecznika patentowego lub Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o terminie i sposobie wniesienia skargi. Regulacja dotycząca wnoszenia skargi jest ukształtowana na wzór skargi na czynności komornika. Skarga powinna czynić zadość wymaganiom pisma procesowego oraz określać zwrócone zgłoszenie wierzytelności. Skargę będzie się wnosiło do syndyka w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia syndyka o zwrocie zgłoszenia wierzytelności wraz z uzasadnieniem.. Syndyk w terminie trzech dni od dnia otrzymania skargi będzie przekazywał sędziemu - komisarzowi skargę wraz ze zgłoszeniem wierzytelności oraz z odpisem zarządzenia o zwrocie zgłoszenia wierzytelności, chyba że skargę w całości uwzględni. O uwzględnieniu skargi syndyk będzie zobowiązany zawiadomić skarżącego. Sędzia-komisarz będzie rozpoznawał skargę w terminie tygodniowym od dnia jej wpływu do sędziego-komisarza, a gdy skarga zawiera braki formalne, które podlegają uzupełnieniu lub jeżeli od skargi nie uiszczono należnej opłaty, w terminie tygodniowym od dnia jej uzupełnienia lub opłacenia. Sędzia-komisarz odrzuci skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie lub od której nie uiszczono należnej opłaty. Na postanowienie sędziego-komisarza o odrzuceniu skargi będzie służyło zażalenie.

Nie ulegnie zmianie art. 246 p.u., zgodnie z którym wierzytelność niepieniężna będzie umieszczona na liście wierzytelności w sumie pieniężnej według jej wartości z dnia ogłoszenia upadłości.

2. Przekształcenie zobowiązań majątkowych niepieniężnych w pieniężne z dniem ogłoszenia upadłości.

Zgodnie z art. 91 ust. 2 p.u. zobowiązania majątkowe niepieniężne zmieniają się z dniem ogłoszenia upadłości na zobowiązania pieniężne i z tym dniem stają się płatne, chociażby termin ich wykonania jeszcze nie nastąpił. Przepis ten nie dotyczy obowiązku upadłego naprawienia szkody w środowisku. Przemawiają za tym następujące argumenty.

Po pierwsze, samo użycie w treści art. 91 ust. 2 p.u. określenia „zobowiązania majątkowe” wskazuje, że chodzi o zobowiązanie z znaczeniu jakim tym pojęciem posługuje się prawo prywatne. Zgodnie z art. 353 § 1 k.c. zobowiązanie jest stosunkiem prawnym, który polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika spełnienia określonego świadczenia, a dłużnik powinien to świadczenie spełnić. Zobowiązanie cywilnoprawne może również mieć swoje źródło w akcie administracyjnym, z tym zastrzeżeniem, że do wydania aktu administracyjnego wywołującego skutki cywilnoprawne konieczne jest istnienie wyraźnego upoważnienia zawartego w ustawie⁸⁵. Decyzje organów ochrony środowiska uzgadniające i nakładające obowiązek podjęcia określonych działań zapobiegawczych bądź naprawczych nie kreują zobowiązania cywilnoprawnego podmiotu korzystającego ze środowiska. Obowiązek naprawienia szkody w środowisku ma charakter administracyjny. Jak już wskazano wcześniej w literaturze określono odpowiedzialność za szkodę w środowisku jako odpowiedzialność o charakterze zapobiegawczo-naprawczym bądź zapobiegawczym i kompensacyjnym. Niewątpliwie jednak, jest to odpowiedzialność o charakterze administracyjnym, oparta na ustawowym ustaleniu zobowiązań adresowanych do określonych podmiotów, których egzekwowanie ma się odbywać poprzez stosowanie, przez upoważnione organy administracji, wskazanych instrumentów o charakterze głównie administracyjnoprawnym. Obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska wynikają bezpośrednio z ustawy, ich adresaci mają je realizować na podstawie

⁸⁵ SN z 28.5.1992 r., III AZP 4/92, OSNC 1992, Nr 12, poz. 211.

ustawowego obowiązku, nadzór nad wykonaniem tych obowiązków sprawują organy administracji wyposażone w instrumenty oddziaływania władczego.

Po drugie, nawet gdyby uznać, że art. 91 ust. 2 p.u. co do zasady dotyczy również obowiązków administracyjnoprawnych to należy rozważyć stanowisko doktryny prawa upadłościowego, która jednoznacznie wskazuje, że unormowanie art. 91 ust. 2 odnosi się wyłącznie do zobowiązań upadłego, czyli roszczeń niepieniężnych wynikających z obligacyjnych stosunków prawnych. Regulacja nie dotyczy więc roszczeń niepieniężnych wynikających z innych niż wierzytelności praw podmiotowych, w szczególności z praw podmiotowych bezwzględnych, np. roszczeń windykacyjnych czy roszczeń o zaniechanie naruszeń⁸⁶. Roszczenia te w żadnym razie nie zmieniają się w roszczenia pieniężne⁸⁷. Prawa podmiotowe bezwzględne są skuteczne względem wszystkich i konstruuja obowiązek wszystkich (społeczeństwa) niewkraczania w sferę prawnie chronioną podmiotu uprawnionego. Powyższa definicja odnosi się prywatnych praw podmiotowych i nie ma prostego przełożenia na obowiązki administracyjnoprawne, których pierwotnym źródłem jest norma konstytucyjna. Niemniej jednak można stwierdzić, że obowiązek naprawienia szkody w środowisku zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci” jest korelatem prawa podmiotowego każdego członka społeczeństwa, który zgodnie Konstytucja może oczekiwać, że właściwe organy administracji będą realizowały swoje ustawowe obowiązki zmierzające do ochrony środowiska. Wynika z tego, że na gruncie art. 91 ust. 2 p.u. wszelkiego rodzaju roszczenia o usunięcie szkód w środowisku należy traktować w taki sam sposób jak roszczenia wynikające z praw podmiotowych bezwzględnych. Roszczenia te mają bowiem wyjątkowy charakter uzasadniony szczególnym rodzajem odpowiedzialności podmiotu korzystającego ze środowiska. Odpowiedzialność ta ma swoje źródło w normach konstytucyjnych, a jej egzekwowanie jest podyktowane interesem ogólnospołecznym, a nie interesem konkretnego wierzyciela.

⁸⁶ A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 610; p

⁸⁷ A. Jakubecki, Ogłoszenie upadłości strony procesu..., s. 36 i n. oraz cytowana tam literatura prawa cywilnego materialnego.

3. Właściwy tryb dochodzenia roszczeń z tytułu szkody w środowisku

3.1. Dochodzenie podjęcia działań zapobiegawczych oraz działań naprawczych

Po ogłoszeniu upadłości podmiotu korzystającego ze środowiska roszczenie o podjęcie działań zapobiegawczych oraz działań naprawczych nie ulega przekształceniu. Innymi słowy organ ochrony środowiska pomimo ogłoszenia upadłości może skutecznie domagać się wykonania obowiązków ustawowych, tj. podjęcia działań zapobiegawczych, uzgodnienia i następnie podjęcia działań naprawczych. Te obowiązki upadłego nie podlegają zamianie na zobowiązania pieniężne. Podmiotem, do którego organ powinien kierować żądanie podjęcia działań zapobiegawczych i naprawczych jest syndyk masy upadłości, który działa w imieniu własnym ale na rzecz upadłego. Procedura związana z postępowaniem administracyjnym prowadzonym po ogłoszeniu upadłości zostanie przedstawiona dalszej części opracowania, w rozdziale czwartym. Możliwości przymusowego wykonania wydanych decyzji zostaną omówione w rozdziale piątym.

3.2. Dochodzenie kosztów podjętych przed ogłoszeniem upadłości działań naprawczych

Jeżeli szkoda w środowisku wystąpiła przed ogłoszeniem upadłości i przed ogłoszeniem upadłości zostały podjęte działania naprawcze w związku z czym przed ogłoszeniem upadłości powstały koszty działań naprawczych to zobowiązanie upadłego do pokrycia tych kosztów ma charakter zobowiązania pieniężnego i podlega zgłoszeniu na listę wierzytelności w trybie opisanym wyżej. Wierzytelność z tytułu kosztów podjętych przez organ działań naprawczych podlega zaspokojeniu w kategorii drugiej zgodnie z art. 342 ust. 1 pkt 2 p.u. W zgłoszeniu należy wskazać sumę należności głównej wraz z odsetkami w kwocie naliczonej do dnia poprzedzającego dzień ogłoszenia upadłości włącznie (art. 247 ust. 2 p.u.).

Zgłoszenie powinno być dokonane na piśmie, w dwóch egzemplarzach z wykorzystaniem wzoru określonego w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 2015 r. w sprawie określenia wzoru pisemnego zgłoszenia

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

wierzytelności oraz zakresu danych objętych zgłoszeniem wierzytelności za pośrednictwem rejestru⁸⁸. Wzór zgłoszenia zamieszczony jest poniżej.

⁸⁸ Dz. U. z 2015r., poz. 2240.

WZÓR

strona 1

ZGŁOSZENIE WIERZYTELNOŚCI		
Sygnatura sprawy	Sędzia - komisarz	Oznaczenie Sądu
	Upadły (imię i nazwisko /nazwa)	
Wierzyciel (imię i nazwisko/nazwa)		
PESEL lub numer KRS* wierzyciela, a w przypadku ich braku inne dane umożliwiające jego jednoznaczną identyfikację		
Miejsce zamieszkania albo siedziba		
Adres		
Adres do doręczeń (jeżeli jest inny niż adres wskazany w rubryce wyżej)		
Pełnomocnik		
Adres pełnomocnika		
1. Określenie wierzytelności		

* Numer w Krajowym Rejestrze Sądowym

Kategoria zaspokojenia	Kwota / Wartość **	Tytuł wierzytelności
w kategorii I		
w kategorii II		
w kategorii III		
w kategorii IV		
Suma zgłoszonych wierzytelności w kat. I - IV		
2. Określenie wierzytelności nie będącej wierzytelnością osobistą upadłego		
Kwota		Uwagi
3. Wskazanie sposobu obliczenia należności ubocznych		
4. Zabezpieczenia na majątku upadłego, związane ze zgłoszoną wierzytelnością		

** W przypadku zgłoszenia wierzytelności niepieniężnej należy wskazać jej wartość z dnia ogłoszenia upadłości, a przypadku wierzytelności pieniężnej – kwotę wierzytelności.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

5. Przedmiot zabezpieczenia, z którego wierzytelność podlega zaspokojeniu
(w razie zgłoszenia wierzytelności, w stosunku do której upadły nie jest dłużnikiem
osobistym)

6. Stan sprawy, jeżeli co do wierzytelności toczy się postępowanie sądowe,
administracyjne, sądownoadministracyjne lub przed sądem polubownym

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

7. Liczba posiadanych przez wierzyciela udziałów albo akcji w spółce będącej upadłym oraz ich rodzaj
(jeżeli wierzyciel jest współnikiem albo akcjonariuszem spółki będącej upadłym)

strona 2

8. Dowody stwierdzające istnienie wierzytelności (jeżeli wierzytelność została uznana w spisie wierzytelności sporządzonym w postępowaniu restrukturyzacyjnym, wystarczające jest powołanie się na tę okoliczność)		
8.1 Wierzytelności uznane w spisie wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym⁸⁹	☐ TAK ☐ NIE	
8.2. Wierzytelności, które nie były objęte postępowaniem restrukturyzacyjnym lub nie zostały uznane w tym postępowaniu		
Lp.	Dowód	Fakt podlegający stwierdzeniu
9. Załączniki		
1) Odpis zgłoszenia wierzytelności 2) Pełnomocnictwo** 3) Dokument lub dokumenty wykazujące upoważnienie do działania w imieniu wierzyciela niebędącego osobą fizyczną** 4)		

⁸⁹ Należy zakreślić właściwy kwadrat.

**Niepotrzebne skreślić.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

10. Imię i nazwisko osoby lub osób składających zgłoszenie oraz podpis	11. Data

strona 3

POUCZENIA

1. W przypadku, gdy informacje nie mieszczą się w odpowiednich rubrykach, należy je umieścić na kolejnych ponumerowanych kartach formatu A4 ze wskazaniem uzupełnianej rubryki, a jeżeli dokument wypełniany jest elektronicznie – należy dodać niezbędną liczbę wierszy w danej rubryce.
2. Niewypełnione pola należy zakreślić.
3. Do zgłoszenia należy dołączyć jego odpis.
4. Kategorie zaspokojenia wierzytelności zostały zdefiniowane w art. 342 ust. 1 ustawy - Prawo upadłościowe.

Rozdział 4. Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania administracyjne i sądowo – administracyjne dotyczące obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych oraz działań naprawczych

1. Wprowadzenie

Ogłoszenie upadłości „zastaje” dłużnika uwikłanego nie tylko w rozmaite stosunki materialnoprawne, ale często również w postępowania sądowe i administracyjne. Czynności syndyka w postępowaniach sądowych i administracyjnych dotyczących praw i obowiązków upadłego oraz w procesach dotyczących bezskuteczności czynności prawnych upadłego należą do zarządu masą upadłości. Prawo upadłościowe w sposób szczególny reguluje postępowania sądowe oraz administracyjne z udziałem syndyka masy upadłości.

Przeprowadzone niżej rozważania odnoszą się tylko do spraw, które dotyczą masy upadłości. W sprawach, które nie dotyczą masy upadłości, syndyk nie podejmuje żadnych czynności; legitymację procesową zachowuje upadły i on jest wyłącznie uprawniony do występowania w postępowaniu. Do postępowań, które nie dotyczą masy upadłości, należy zaliczyć:

- postępowania o roszczenia niemajątkowe, a w szczególności procesy o prawa stanu (np. o rozwód, ustalenie ojcostwa),
- postępowania o roszczenia majątkowe dotyczące majątku upadłego nie należącego do masy upadłości⁹⁰.

Postępowania o podjęcie działań zapobiegawczych oraz działań naprawczych dotyczą masy upadłości.

⁹⁰ Tak pod rządami pr.upadł., nadal aktualnie, J. Korzonek, op. cit., tom I, s. 147; obecnie A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 402.

2. Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania administracyjne i sądowno-administracyjne dotyczące praw i obowiązków upadłego

2.1. Pozycja prawna syndyka w postępowaniach sądowych i administracyjnych dotyczących praw i obowiązków upadłego

Z dniem ogłoszenia upadłości dłużnika majątek dłużnika staje się masą upadłości, a jego zarząd z mocy ustawy obejmuje syndyk. Konsekwencją powyższego uregulowania jest założenie, że po ogłoszeniu upadłości upadły nie może występować w postępowaniach sądowych i administracyjnych dotyczących masy upadłości. Założenie to zostało wyrażone w art. 144 ust. 1 p.u., zgodnie z którym jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego, to postępowania sądowe, administracyjne oraz sądownoadministracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i dalej prowadzone jedynie przez syndyka lub przeciwko niemu. Zasady tej nie stosuje się do postępowań o alimenty należne od upadłego, które nadal mogą toczyć się z udziałem upadłego (art. 145 ust. 2 p.u.).

Problem pozycji prawnej upadłego w postępowaniach dotyczących masy upadłości, a w konsekwencji również problem pozycji prawnej syndyka, trzeba rozważać w kontekście legitymacji do występowania w postępowaniu w charakterze strony⁹¹. W literaturze wyróżnia się stronę w znaczeniu materialnym i stronę w znaczeniu procesowym. Stroną w znaczeniu materialnym jest podmiot prawa, obowiązku albo innej sytuacji prawnej, o jakim (jakiej) mowa w powództwie. Stroną w znaczeniu procesowym jest ten, kto jest oznaczony jako strona danego procesu, a więc przede wszystkim ten, kto we własnym imieniu wytoczył powództwo oraz ten, przeciwko komu powództwo zostało wytoczone, a także ten, kto imiennie stał się stroną w wyniku podmiotowego przekształcenia procesu⁹². Na ogół strona w znaczeniu materialnym jest jednocześnie

⁹¹ Por. również pod rządami pr.upadł., nadal aktualnie, O. Buber, op. cit., s. 80, który wskazuje, że upadły nie traci zdolności procesowej, ale ponieważ traci prawo zarządzania majątkiem, to nie może być stroną w sprawach dotyczących majątku masy.

⁹² Tak, na gruncie pr.upadł., W. Broniewicz, *Stanowisko syndyka upadłości w procesach z jego udziałem*, PiP 1993, nr 2, s. 41 i n.; por. również P. Nazarewicz, *Charakter postępowania upadłościowego oraz wpływ upadłości na procesowe postępowanie cywilne*, PPH 2002, nr 1, s. 13 i n. oraz powołana tam literatura.

stroną w znaczeniu procesowym. Jednakże niekiedy następuje rozdzielenie tych ról. Taka sytuacja ma miejsce również w postępowaniu upadłościowym. Stroną postępowań dotyczących masy upadłości, w znaczeniu materialnym, jest upadły. Wynika to z tego, że pomimo ogłoszenia upadłości właścicielem całego majątku wchodzącego w skład masy upadłości jest upadły, a więc to jego praw lub obowiązków dotyczy postępowanie. Upadły nie może jednak, z mocy art. 144 p.u., samodzielnie występować w postępowaniu. Tak więc stroną w znaczeniu procesowym postępowań dotyczących masy upadłości jest syndyk⁹³.

Przyznanie syndykowi wyłącznego prawa do występowania w charakterze strony w postępowaniach dotyczących masy upadłości wynika z tego, że z mocy art. 173 p.u. syndyk, jako organ postępowania upadłościowego, sprawuje zarząd majątkiem upadłego, a prowadzenie postępowań sądowych, sądowno-administracyjnych i administracyjnych należy do czynności zarządu majątkiem. Zgodnie z art. 144 ust. 2 p.u., syndyk prowadzi postępowania sądowe, sądowno-administracyjne i administracyjne dotyczące praw i obowiązków upadłego w imieniu własnym, ale na rachunek upadłego. Uregulowanie to jest uzupełnieniem, na gruncie prawa procesowego, normy zawartej w art. 160 ust. 1 p.u., zgodnie z którym w sprawach dotyczących masy upadłości syndyk dokonuje czynności na rachunek upadłego, lecz w imieniu własnym. Postanowienie, że syndyk działa na rachunek upadłego należy rozumieć w świetle art. 372 ust. 1 p.u.

Poczynione wyżej ustalenia wymagają przedstawienia relacji zachodzącej pomiędzy syndykiem jako stroną w znaczeniu procesowym a upadłym jako stroną w znaczeniu materialnym. Okoliczność, że w postępowaniu zamiast upadłego występuje syndyk określana jest mianem zastępstwa procesowego⁹⁴. W literaturze wskazuje się na dwa rodzaje zastępstwa procesowego. W przypadku zastępstwa bezpośredniego zastępca działa na rzecz i w imieniu zastąpionego. Zastępstwo to jest określane jako przedstawicielstwo. Przedstawicielstwo może przybrać postać przedstawicielstwa

⁹³ Tak na gruncie pr.upadł., nadal aktualnie, T. Radkiewicz, *Glosa do postanowienia SN z dnia 24 czerwca 1999 r., II CKN 358/99*, *Palestra* 2000, nr 7-8, poz. 260; obecnie A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 394.

⁹⁴ Co do rodzajów i charakterystyki przypadków następstwa procesowego por. W. Broniewicz, *Następstwo procesowe w polskim procesie cywilnym*, Warszawa 1971.

ustawowego lub pełnomocnictwa. W przypadku zastępstwa pośredniego zastępca działa na rzecz zastąpionego, ale w imieniu własnym⁹⁵. Zastępstwo procesowe pośrednie określane jest również mianem podstawienia procesowego⁹⁶. Podstawienie procesowe polega na tym, że w procesie zamiast podmiotu będącego stroną w znaczeniu materialnym występuje jako strona w znaczeniu procesowym inny podmiot, eliminując przy tym w sposób pierwotny albo następczy możliwość takiego wystąpienia przez stronę w znaczeniu materialnym⁹⁷. Podstawienie procesowe może mieć charakter bezwzględny lub względny. Przy podstawieniu procesowym względnym legitymację procesową ma zarówno podmiot podstawiony, jak i podmiot, w którego miejsce zachodzi podstawienie⁹⁸. Przy podstawieniu procesowym bezwzględnym legitymację procesową ma tylko podmiot podstawiony⁹⁹. Ta ostatnia sytuacja zachodzi w postępowaniu upadłościowym. W sprawach dotyczących masy upadłości legitymację procesową ma tylko syndyk, który działa na rzecz upadłego, ale w imieniu własnym. Sytuację tę należy więc zakwalifikować jako podstawienie procesowe bezwzględne.

Powyższe rozważania dotyczą także postępowań administracyjnych, co do których również przyjmuje się pogląd, że syndyk jest stroną postępowania w znaczeniu formalnym¹⁰⁰.

⁹⁵ Por. W. Broniewicz, *Stanowisko syndyka masy upadłości w procesach z jego udziałem*, PiP 1993, nr 2, s. 41-49.

⁹⁶ Tak W. Broniewicz, *Podstawienie procesowe*, Zeszyty Naukowe UŁ, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Seria I, z. 31, Łódź 1963; idem, *Stanowisko syndyka*, s. 41 i n.

⁹⁷ Tak, nadal aktualnie, W. Broniewicz, *Stanowisko syndyka*, s. 41 i n.; K. Korzan, *Syndyk masy upadłości*, s. 8 i n.

⁹⁸ Przykładem podstawienia procesowego względnego jest legitymacja procesowa wierzyciela egzekwującego do wytoczenia powództwa przeciwko dłużnikowi zajętej, w toku postępowania egzekucyjnego, wierzytelności w trybie art. 887 § 1; 893 i 902 k.p.c. – por. szerzej, W. Broniewicz, *Stanowisko syndyka*, s. 41 i n.

⁹⁹ Z podstawieniem procesowym bezwzględnym mamy do czynienia w razie ustanowienia zarządcy masy majątkowej (art. 203, 269 k.c., art. 615, 757, 906, 931, 1007, 1014 k.p.c.), kuratora spadku (art. 667 § 2 k.p.c.), wykonawcy testamentu (art. 988 k.c.) – por. szerzej W. Broniewicz, *Stanowisko syndyka*, s. 41 i n. Por. również na gruncie pr.upadł., nadal aktualnie, K. Korzan, *Stanowisko prawne syndyka*, s. 8 i n., który słusznie zauważa, że syndyk nie jest niczym przedstawicielem i występuje w procesach „własnym prawem, a nie pochodnym od dłużnika”. W literaturze, pod rządami pr.upadł. wyrażono również pogląd odmienny - por. P. Pogonowski, *Organy postępowania*, s. 165, który wskazał, że „syndyk działa za upadłego, gdyż masa upadłości nie jest podmiotem, który mógłby być zastępowany przez syndyka”. Obecnie pogląd ten jest nieaktualny, ponieważ zgodnie z art. 144 ust. 2 p.u. syndyk działa w imieniu własnym.

¹⁰⁰ Tak A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 395 i powołana tam literatura.

Podsumowując, należy wskazać, że syndyk ma wyłączną legitymację procesową do występowania w postępowaniach cywilnych i administracyjnych dotyczących masy upadłości, i to zarówno tych, które były wszczęte przed ogłoszeniem upadłości, jak i tych, które zostały wszczęte po ogłoszeniu upadłości z wyłączeniem postępowań o alimenty należne od upadłego.

Praktyczne znaczenie dokonanych wyżej rozważań sprowadza się do następujących uwag.

Ze względu na to, że masa upadłości nie ma podmiotowości prawnej, a więc również nie ma zdolności sądowej to wymienianie w pismach procesowych bądź w sentencji wyroku lub decyzji administracyjnej jako strony masy upadłości jest błędne¹⁰¹.

Prawidłowe oznaczenie strony postępowania polega na wskazaniu, że stroną jest syndyk masy upadłości, działający w imieniu własnym ale na rzecz oznaczonego podmiotu (upadłego)¹⁰². Podanie imienia lub nazwiska syndyka (gdy jest on osobą fizyczną) lub nazwy syndyka (gdy jest on osobą prawną) nie jest konieczne dla prawidłowego oznaczenia strony postępowania i ma tylko znaczenie informacyjno-porządkowe¹⁰³. Wynika to z tego, że stroną postępowania jest syndyk jako organ postępowania upadłościowego, a nie jako konkretna osoba fizyczna lub prawna, która przecież może się zmienić. Trzeba też podkreślić, że zmiana na stanowisku syndyka nie stanowi zmiany strony postępowania sądowego lub administracyjnego.

Przyjęcie, że stroną postępowania jest syndyk nie oznacza oczywiście, że to on jest osobiście jako oznaczona osoba fizyczna czy prawna zobowiązany wykonania decyzji. Nie można bowiem tracić z pola widzenia faktu, że cały czas stroną postępowania w znaczeniu materialnym pozostaje upadły. Wyraźnie zwrócił na to uwagę Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 20 kwietnia 2017 r.¹⁰⁴, wskazując, że „bezzasadny jest zarzut skierowania decyzji do niewłaściwego podmiotu, a w

¹⁰¹ Por. postanowienie SN z dnia 24 czerwca 1999 r., II CKN 358/99, OSNC 1999, nr 12, poz. 219.

¹⁰² Np. Syndyk masy upadłości „RAMET” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Poznaniu.

¹⁰³ Tak słusznie S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, s. 442. Por. jednak odmienny pogląd wyrażony w postanowieniu Sadu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 4 listopada 2003 r., I Acz 2263/03 – cyt. za: S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, s. 442.

¹⁰⁴ III SA/Po 351.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

konsekwencji brak jest też podstaw do stwierdzenia nieważności tej decyzji. Zgodzić się można jedynie z twierdzeniem skargi, że prawidłowo (redakcyjnie) strona winna zostać oznaczona jako spółki A w upadłości likwidacyjnej, ale procesowo stroną postępowania pozostaje syndyk. To syndyk działa w imieniu własnym, ale na rzecz upadłego. Przepis art. 144 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. z 2003 r. Nr 60, poz. 535 z późn. zm.) stanowi, że jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego, postępowania sądowe i administracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i dalej prowadzone jedynie przez syndyka lub przeciwko niemu. Jednocześnie jego ustęp drugi stanowi, że postępowania, o których mowa w ust. 1, syndyk prowadzi na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym. Z dniem ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego, na podstawie art. 75 Prawa upadłościowego i naprawczego, upadły traci natomiast prawo zarządu majątkiem oraz możliwość korzystania z niego (art. 75 ust. 1 pr.u.n.). O tym, jak kształtuje się pod względem podmiotowym postępowanie sądowe w razie ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego stanowi zacytowany wcześniej art. 144 pr.u.n., mający charakter normy procesowej. Legitymację syndyka określa się jako tzw. legitymację formalną (syndyk jest więc stroną w znaczeniu formalnym, procesowym), tzn. działa w postępowaniu we własnym imieniu. Natomiast stroną w znaczeniu materialnym, pomimo ogłoszenia upadłości, pozostaje upadły. On bowiem jest podmiotem stosunku prawnego, na tle którego wyniknął spór. Prowadzenie sporu przez syndyka odbywa się więc na rzecz upadłego. Użyte w art. 144 ust. 1 wyrażenie, iż postępowania dotyczące masy mogą być wszczęte i dalej prowadzone "jedynie" przez syndyka lub przeciwko niemu, oznacza, że upadły, będąc stroną w znaczeniu materialnym, pozbawiony jest legitymacji formalnej do występowania w tych postępowaniach. Prawidłowo więc decyzję zaskarżoną skierowano do syndyka, ale karę nałożono na właściciela konstrukcji reklamy tj. spółki A w upadłości likwidacyjnej, czyli strony właściwej materialnoprawnie." Podobny pogląd wyraził również Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 24 lutego 2015 r.¹⁰⁵, wskazując, że „postępowanie kontrolne prowadzone po dacie ogłoszenia upadłości, ze względu na przedmiot tego

¹⁰⁵ II FSK 1910/14.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

postępowania i biorąc pod uwagę wpływ, jaki jego ewentualny wynik może mieć na stan masy upadłości, mieści się w hipotezie normy zawartej w art. 144 p.u.n. Dlatego w takim postępowaniu, jako dotyczącym masy upadłości, stroną postępowania jest syndyk i to ten podmiot winien być adresatem decyzji. Natomiast upadły - pozostając stroną w znaczeniu materialnym - pozbawiony jest legitymacji formalnej do występowania w postępowaniu”. Podobny pogląd wyraził również Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku w wyroku z 25 września 2014r¹⁰⁶. wskazując, że w postępowaniach dotyczących masy upadłości syndyk jest stroną w znaczeniu formalnym, w znaczeniu materialnym stroną pozostaje upadły. Oznacza to, że jako strona powinien nadal być oznaczony upadły. O tym, do kogo dane rozstrzygnięcie jest skierowane, decyduje jego treść. Błędne jest przypisywanie decydującego znaczenia nagłówkowi rozstrzygnięcia. Decydujące jest to, komu - według treści rozstrzygnięcia - organ przypisał uprawnienia lub obowiązku”.

Przytoczone wyżej poglądy należy podzielić. Wydaje się jednak, że dla całkowitej precyzji wydanej decyzji celowe byłoby uwidocznienie w jej treści w sposób jednoznaczny, że o ile stroną postępowania w znaczeniu materialnym nadal pozostaje upadły to jednak stroną w znaczeniu formalnym jest syndyk. Taki efekt można uzyskać np. poprzez użycie zwrotu „XYZ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w siedzibą w A. w upadłości, na rzecz której działa, w imieniu własnym, syndyk”.

2.2. Skutki ogłoszenia upadłości dla postępowaniach sądowych, sądowno-administracyjnych i administracyjnych wszczętych przeciwko upadłemu przed ogłoszeniem upadłości

2.2.1. Skutki ogłoszenia upadłości dla postępowań cywilnych

W dalszych rozważaniach dotyczących przebiegu postępowania administracyjnego związanego z dochodzeniem spełnienia obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych i działań naprawczych w pierwszej kolejności zostaną przedstawione regulacje dotyczące wpływu ogłoszenia upadłości na postępowanie cywilne. Wynika to

¹⁰⁶ II SA/Bk 612/14.

z tego, że Kodeks postępowania cywilnego w sposób szczegółowy reguluje kwestię wpływu ogłoszenia upadłości na dalszy bieg postępowań cywilnych. Takich jednoznacznych regulacji brakuje w Kodeksie postępowania administracyjnego. Oznacza to, że w dalszych rozważaniach dotyczących postępowania administracyjnego zasadne będzie poszukiwanie rozwiązań analogicznych do tych, które zostały przyjęte w Kodeksie postępowania cywilnego.

Zgodnie z art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli ogłoszono upadłość strony, a spór dotyczy przedmiotu wchodzącego w skład masy upadłości, to postępowanie należy zawiesić z urzędu. Uregulowanie to dotyczy postępowań cywilnych, procesowych i – na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. - nieprocesowych, które zostały wszczęte przed ogłoszeniem upadłości i ma na celu umożliwienie syndykowi wstąpienia do postępowania w miejsce upadłego. Dla obowiązku zawieszenia postępowania nie ma znaczenia okoliczność, czy w postępowaniu upadły występował w charakterze powoda, czy pozwanego.

Zgodnie z cytowanym przepisem przesłankami zawieszenia postępowania są:

- wszczęcie postępowania przed ogłoszeniem upadłości strony,
- okoliczność, że postępowanie dotyczy przedmiotu wchodzącego w skład masy upadłości.

Postępowanie cywilne jako całość wszczyna bądź uprawniony podmiot przez złożenie pozwu (w postępowaniu procesowym) lub wniosku (w postępowaniu nieprocesowym), bądź w drodze wyjątku postępowanie wszczynane jest z urzędu przez uprawniony podmiot¹⁰⁷. O tym, że postępowanie cywilne było wszczęte przed ogłoszeniem upadłości, a więc ma do niego zastosowanie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c., możemy mówić wówczas, gdy pozew lub wniosek był skutecznie złożony najpóźniej w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia upadłości. Wynika to z tego, że postanowienie o ogłoszeniu upadłości wywiera skutek z początkiem dnia, w którym zostało wydane¹⁰⁸.

¹⁰⁷ B. Czech [w:] K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego, Komentarz, tom I i II*, Warszawa 1996, s. 616.

¹⁰⁸ Tak pod rządami pr.upadł., nadal aktualnie, SN w wyroku z dnia 6 sierpnia 1998 r., I PKN 247/98, OSNP 1999, nr 17, poz. 544, w którym stwierdził, że pozew wniesiony przeciwko upadłemu w dacie wydania postanowienia sądu o ogłoszeniu upadłości nie powoduje wszczęcia postępowania przed ogłoszeniem upadłości w rozumieniu art. 62 w związku z art. 15 pr.upadł.

Zawieszenie postępowania ma skutek wsteczny od dnia ogłoszenia upadłości (art. 174 § 2 k.p.c.). W ten sposób ustawodawca chroni syndyka przed niekorzystnymi dla masy upadłości skutkami kontynuacji postępowania.

Zawieszenie postępowania oznacza, że od dnia ogłoszenia upadłości nie bieżą żadne terminy. Terminy zaczynają biec od początku od daty podjęcia postępowania (art. 179 § 2 k.p.c.). Terminy sądowe należy wówczas, w miarę potrzeby, wyznaczyć na nowo. Czynności procesowe dokonane od chwili ogłoszenia upadłości w zawieszonym następnie postępowaniu są bezskuteczne i winny zostać powtórzone po podjęciu postępowania¹⁰⁹. Jest to istotne w sytuacji, gdy sąd nie zawiesi postępowania bezpośrednio po ogłoszeniu upadłości, ale dopiero po jakimś czasie, np. na skutek pisma syndyka. Syndyk powinien wówczas domagać się powtórzenia czynności dokonanych w postępowaniu po ogłoszeniu upadłości.

Zgodnie z art. 174 § 2 k.p.c., jeżeli ogłoszenie upadłości nastąpiło po zamknięciu rozprawy, nie niweczy to wydania orzeczenia. Wydając orzeczenie, sąd powinien jednocześnie wydać postanowienie o zawieszeniu postępowania. Wówczas nie rozpocznie się bieg terminu do zaskarżenia przedmiotowego orzeczenia. Jeżeli pomimo ogłoszenia upadłości sąd nie zawiesił postępowania i wydał wyrok, który się uprawomocnił, to okoliczność ta może być podstawą wznowienia postępowania na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c. Wówczas syndyk powinien wnieść skargę o wznowienie postępowania w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o wyroku (art. 407 k.p.c.). W skardze syndyk powinien zarzucić pozbawienie go możliwości działania wskutek naruszenia art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.

Zgodnie z art. 180 § 1 k.p.c., sąd powinien podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia. Jeżeli w czasie zawieszenia postępowania okaże się, że nie dotyczy ono masy upadłości to należy z urzędu podjąć je z udziałem upadłego. W pozostałych przypadkach podjęcie zawieszzonego postępowania musi nastąpić z udziałem syndyka.

Omawiając zagadnienia związane z podjęciem zawieszzonego postępowania, należy wyróżnić dwa rodzaje postępowań:

¹⁰⁹ A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 410.

- postępowanie, w którym upadły jest powodem,
- postępowanie, w którym upadły jest pozwanym.

Podjęcie zawieszono postępowania, w którym upadły jest powodem następuje z urzędu (art. 180 § 1 k.p.c.). Oznacza to, że sąd powinien z urzędu ustalić, kto jest syndykiem, i wydać postanowienie o podjęciu zawieszono postępowania z udziałem syndyka¹¹⁰. Należy podkreślić, że nawet jeżeli sąd dowiaduje się o ogłoszeniu upadłości od syndyka, który jednocześnie oświadcza, iż zgłasza swój udział w postępowaniu, to i tak, z uwagi na wskazane wyżej skutki, powinno nastąpić zawieszenie postępowania. Przy czym sąd może w punkcie pierwszym postanowienia zawiesić postępowanie na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c., a w punkcie drugim podjąć zawieszono postępowanie na podstawie art. 180 § 1 k.p.c. z udziałem syndyka. Wówczas postanowienie o zawieszeniu postępowania będzie miało skutek od chwili ogłoszenia upadłości, a postanowienie o podjęciu zawieszono postępowania od chwili wydania (art. 360 k.p.c.).

Inaczej przedstawia się problem podjęcia zawieszono postępowania w sytuacji, gdy upadły jest stroną pozwaną. Należy tu wyodrębnić trzy rodzaje postępowań:

- postępowanie, które nie dotyczy wierzytelności ani należności podlegających zaspokojeniu z masy upadłości,
- postępowanie, które dotyczy wierzytelności lub innych należności, które podlegają zaspokojeniu z masy upadłości,
- postępowanie, które dotyczy roszczenia o wydanie składnika majątku masy upadłości.

Z pierwszym przypadkiem mamy do czynienia w sytuacji, gdy przedmiotem procesu jest np. roszczenie o zaniechanie określonych czynności, które po ogłoszeniu upadłości dokonywane są przez syndyka w ramach zarządu masą upadłości (np. zaniechanie produkcji naruszającej patent lub znak towarowy)¹¹¹. Postępowanie takie powinno być podjęte z urzędu z udziałem syndyka. W tym przypadku ustawodawca nie wprowadził żadnych ograniczeń dopuszczalności podjęcia zawieszono postępowania.

¹¹⁰ Tak na gruncie pr.upadł., nadal słusznie, P. Nazarewicz, op. cit., s. 13.

¹¹¹ Por. A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 396.

Gdy postępowanie dotyczy wierzytelności lub innych należności, które podlegają zaspokojeniu z masy upadłości, to - zgodnie z art. 145 ust.1 p.u. - może być podjęte przeciwko syndykowi, ale dopiero wówczas, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzytelności te po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostały umieszczone na liście wierzytelności. Uregulowanie to dotyczy wszystkich wierzytelności, które istniały w stosunku do upadłego przed ogłoszeniem upadłości. Dotyczy to również wierzytelności wymienionych w art. 342 ust. 1 pkt 1 p.u., ponieważ okoliczność, że wierzytelności te są zrównane z wierzytelnościami powstałymi po ogłoszeniu upadłości i podlegają zaspokojeniu na bieżąco nie zmienia ich charakteru jako wierzytelności powstałych przed ogłoszeniem upadłości. Jeżeli w toku postępowania upadłościowego powód nie dokonał zgłoszenia wierzytelności, to zawieszone postępowanie nie będzie mogło być podjęte. Tak bowiem należy rozumieć sformułowanie „po wyczerpaniu trybu określonego ustawą”. Oznacza to, że również wierzyciele, których wierzytelności są na liście wierzytelności ujmowane z urzędu, muszą dokonać zgłoszenia wierzytelności. Po podjęciu postępowania toczy się ono dalej z udziałem syndyka. W literaturze słusznie podnosi się, że w omawianej sytuacji powód powinien dokonać zmiany żądania pozwu. Niedopuszczalne jest bowiem zasądzenie wierzytelności powstałej przeciwko upadłemu przed ogłoszeniem upadłości od syndyka masy upadłości i stworzenie w ten sposób tytułu egzekucyjnego przeciwko syndykowi¹¹². Powód powinien więc zmienić żądanie i domagać się w miejsce zasądzenia świadczenia ustalenia, że wierzytelność istnieje. W sprawie o wierzytelność niepieniężną powód powinien zmienić żądanie i domagać się ustalenia wierzytelności w określonej sumie pieniężnej (art. 91 ust. 2 p.u.)¹¹³. W sytuacji gdy powód nie zmieni powództwa, postępowanie w sprawie należy umorzyć na podstawie art. 355 k.p.c. Umorzenia postępowania powinien domagać się syndyk.

Wyrok zapadły przeciwko syndykowi ustalający, że wierzytelność istnieje, jest podstawą do sprostowania listy wierzytelności (art. 262 ust. 2 p.u.).

Trzecia grupa postępowań dotyczy sytuacji, gdy przed ogłoszeniem upadłości wierzyciel wytoczył przeciwko upadłemu proces o wydanie składnika majątku masy

¹¹² Ibidem, s. 417; S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, s. 461.

¹¹³ Tak S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, s. 461.

upadłości. Postępowanie to, na ogólnych zasadach, powinno zostać zawieszono wskutek ogłoszenia upadłości. Podjęcie zawieszono postępowania nie wymaga wyczerpania trybu określono w art. 70 i n. p.u.

2.2.2. Skutki ogłoszenia upadłości dla postępowań administracyjnych

Zasadniczo, rozważania przeprowadzone wyżej w odniesieniu do postępowań cywilnych dotyczą również postępowań administracyjnych. W szczególności, zgodnie z art. 144 ust. 1 p.u., postępowania administracyjne mogą być dalej prowadzone jedynie przez syndyka lub przeciwko niemu. Oznacza to, że syndyk po ogłoszeniu upadłości musi w określony sposób wstąpić do tych postępowań. Powstaje jednak pytanie, na jakiej podstawie i w jakiej formie odbywa się wstąpienie syndyka do postępowania administracyjnego.

W literaturze proponuje się różne rozwiązania. Wskazuje się mianowicie, że wstąpienie syndyka do postępowania administracyjnego winno odbywać się zgodnie z art. 30 § 4 k.p.a. Zgodnie z tym artykułem w sprawach dotyczących praw zbywalnych lub dziedzicznych w razie zbycia prawa lub śmierci strony w toku postępowania na miejsce dotychczasowej strony wstępują jej następcy prawni¹¹⁴. Wstąpienie do postępowania w tym trybie odbywa się bez zawieszenia postępowania. Nie sposób nie zauważyć, że nie zapewnia to syndykowi należytej ochrony, może się bowiem zdarzyć, że pomiędzy ogłoszeniem upadłości a wstąpieniem syndyka do postępowania mogą upłynąć terminy procesowe. Ponadto uregulowanie to nie da się pogodzić z treścią art. 145 p.u., który mówi o „podjęciu postępowania”.

Należy więc przychylić się do poglądu, zgodnie z którym wstąpienie syndyka do postępowania odbywa się w trybie art. 97 § 1 pkt 1 k.p.a. Zgodnie z tym artykułem organ administracji publicznej zawiesza postępowanie w razie utraty przez stronę lub przez jej ustawowego przedstawiciela zdolności do czynności prawnych. Niewątpliwą zaletą analogicznego stosowania tego unormowania jest zapewnienie syndykowi ochrony przed

¹¹⁴ A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 415.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

niekorzystnymi skutkami upływu terminów. W świetle bowiem art. 103 k.p.a. zawieszenie postępowania wstrzymuje bieg terminów przewidzianych w kodeksie.

W przypadku gdy postępowanie administracyjne dotyczy wierzytelności, które podlegają zaspokojeniu z masy upadłości, podstawą zawieszenia postępowania administracyjnego może być również art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a., zgodnie z którym organ administracyjny zawiesza postępowanie, gdy rozpatrzenie sprawy i wydanie decyzji zależy od uprzedniego rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez inny organ lub sąd. Można bowiem uznać, że rozpoznanie wierzytelności w trybie przewidzianym w postępowaniu upadłościowym można traktować analogicznie jak „rozstrzygnięcie zagadnienia wstępnego” w rozumieniu art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a. Dopiero bowiem negatywne „rozstrzygnięcie” zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym wyrażające się w nieumieszczeniu wierzytelności na liście wierzytelności, zgodnie z art. 145 ust. 1 p.u. uzasadnia podjęcie postępowania przeciwko syndykowi¹¹⁵.

2.2.3 Skutki ogłoszenia upadłości dla postępowań sędowo-administracyjnych

Zgodnie z art. 124 § 1 pkt 4) ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnym sąd zawiesza postępowanie z urzędu jeżeli w stosunku do strony zostało wszczęte postępowanie upadłościowe, a sprawa dotyczy przedmiotu wchodzącego w skład masy upadłości. Zawieszenie postępowania skutkuje tym, że nie bieżą żadne terminy, które zaczynają biec dopiero od początku od dnia podjęcia postępowania. Terminy sądowe należy w miarę potrzeby wyznaczyć na nowo (art. 127 § 1). Ponadto, zgodnie z art. 127 § 3 podczas zawieszenia sąd nie podejmuje żadnych czynności z wyjątkiem tych, które mają na celu podjęcie postępowania albo wstrzymanie wykonania aktu lub czynności. Czynności podejmowane przez strony, a nie dotyczące tych przedmiotów, wywołują skutki dopiero od dnia podjęcia postępowania.

Na gruncie ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi nie jest oczywiste kiedy sąd administracyjny powinien podjąć zawieszony postępowanie.

¹¹⁵ Tak na gruncie pr.upadł., nadal aktualnie, J. Pałys, *Glosa do wyroku NSA z dnia 20 sierpnia 1998 r.*, I SA/Wr 2069/96, Mon.Praw. 2001, nr 17, s. 894 i n.

Zgodnie z art. 128 § 1 sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, w szczególności:

- 1) w razie śmierci strony - od dnia zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego albo zarządcy sukcesyjnego w sprawach wynikających z prowadzenia jego przedsiębiorstwa, albo ustanowienia we właściwej drodze kuratora spadku;
- 2) w razie utraty zdolności sądowej - od dnia ustalenia ogólnego następcy prawnego;
- 3) w razie braku przedstawiciela ustawowego - od dnia jego ustanowienia;
- 4) gdy rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego postępowania - od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego to postępowanie; sąd może jednak i przedtem, stosownie do okoliczności, podjąć dalsze postępowanie.
- 5) jeżeli zarządca sukcesyjny, z którego udziałem toczyło się postępowanie, przestał pełnić tę funkcję - od dnia zgłoszenia się lub wskazania kolejnego zarządcy sukcesyjnego;
- 6) w razie wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego - od dnia zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego.

Przepis ten nie zawiera zamkniętego katalogu okoliczności, które uzasadniają podjęcie zawieszono postępowania sądowoadministracyjnego. Nie sposób jednak nie zauważyć, że przepis ten w żaden sposób nie odnosi się do postępowania upadłościowego. W takiej sytuacji uzasadnione wydaje się przyjęcie koncepcji analogicznej do tej, która jest ukształtowana na gruncie regulacji Kodeksu postępowania cywilnego. Oznacza to, że jeżeli wierzytelność podlega zgłoszeniu do masy upadłości, to zgodnie z art. 145 ust. 1 p.u., który wyraźnie odnosi się do postępowania sądowo administracyjnego, postępowanie to powinno być podjęte dopiero wówczas, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzytelność ta po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności. Jeżeli postępowanie nie dotyczy wierzytelności, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości może ono zostać podjęte po ustaleniu osoby syndyka. Wówczas, art. 145 p.u. nie ma zastosowania.

2.2.4 Dopuszczalność wszczynania postępowań sądowych i administracyjnych po ogłoszeniu upadłości przez wierzyciela

W zakresie wszczynania postępowania po ogłoszeniu upadłości przez wierzyciela można wyróżnić cztery sytuacje:

- przedmiotem postępowania jest roszczenie, które ze względu na swój charakter nie podlega zaspokojeniu z masy upadłości;
- przedmiotem postępowania jest roszczenie o wyłączenie z masy upadłości;
- przedmiotem postępowania jest wierzytelność powstała przed ogłoszeniem upadłości;
- przedmiotem postępowania jest wierzytelność powstała po ogłoszeniu upadłości.

Te poszczególne sytuacje z uwagi na występujące pomiędzy nimi różnice zostaną omówione odrębnie.

Roszczenia, które nie podlegają zaspokojeniu z masy upadłości to przede wszystkim roszczenia o zaniechanie wynikające z ochrony praw podmiotowych bezwzględnych¹¹⁶. Roszczenia te z zasady nie dotyczą masy upadłości. W takim przypadku legitymowanym biernie jest, pomimo ogłoszenia upadłości, upadły, a nie syndyk masy upadłości. Wierzyciel może bez żadnych ograniczeń dochodzić tego typu roszczeń po ogłoszeniu upadłości przeciwko upadłemu.

Zgodnie z art. 70 p.u., składniki mienia nie należące do majątku upadłego podlegają wyłączeniu z masy upadłości. Zgodnie z art. 72 p.u., osoba, do której należy mienie podlegające wyłączeniu, może żądać jego wydania lub wydania świadczenia wzajemnego za jednoczesnym zwrotem wydatków na utrzymanie tego mienia lub na uzyskanie świadczenia wzajemnego, poniesionych przez upadłego lub z masy upadłości. Wniosek o wyłączenie z masy rozpoznaje sędzia-komisarz. Zgodnie z art. 74 § 1 p.u., dopiero w razie oddalenia wniosku o wyłączenie z masy upadłości wnioskodawca może w drodze powództwa żądać wyłączenia mienia z masy upadłości. W literaturze słusznie wskazuje się, że w razie wytoczenia powództwa bez wyczerpania trybu określonego w art. 73 p.u. należy pozew rozpoznać jako wniosek o wyłączenie, zgodnie z zasadą, iż

¹¹⁶ A. Jakubecki [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 396.

mylne oznaczenie pisma procesowego nie ma wpływu na bieg sprawy i rozpoznanie pisma z trybie właściwym¹¹⁷.

Z dniem ogłoszenia upadłości właściwy tryb dochodzenia wierzytelności powstałych przed ogłoszeniem upadłości wskazuje prawo upadłościowe w art. 236-262. Tryb ten jest taki sam w odniesieniu do wierzytelności cywilnoprawnych i publicznoprawnych. Oznacza to, że wierzyciel, który chce uzyskać zaspokojenie swojej wierzytelności z masy upadłości musi dokonać jej zgłoszenia sędziemu-komisarzowi. Zgodnie z art. 263 p.u. wierzytelność, której uznania odmówiono w całości lub w części, może być dochodzona przeciwko upadłemu po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego. Wskazana wyżej okoliczność powoduje, że po ogłoszeniu upadłości niedopuszczalne jest wszczynanie postępowań cywilnych i administracyjnych o wierzytelność powstałą przed ogłoszeniem upadłości. Problem ten wielokrotnie był przedmiotem zainteresowania sądów administracyjnych, w większości przypadków na gruncie spraw podatkowych. W wyroku z dnia 9 listopada 1999 r. Naczelny Sąd Administracyjny uznał, że zakaz wszczęcia po ogłoszeniu upadłości postępowania przeciwko syndykowi masy upadłości nie dotyczy postępowania podatkowego wszczętego w celu udokumentowania decyzją podatkową wierzytelności upadłego z tytułu zobowiązania podatkowego powstałego z mocy prawa przed ogłoszeniem upadłości. Decyzja taka, zdaniem Naczelnego Sądu Administracyjnego, stanowi jedynie formalne potwierdzenie powstania tej wierzytelności podatkowej przed ogłoszeniem upadłości, umożliwiające organowi podatkowemu zgłoszenie jej sędziemu-komisarzowi¹¹⁸. Przedstawiony wyżej pogląd został skrytykowany w doktrynie¹¹⁹. W późniejszym orzeczeniu Naczelny Sąd Administracyjny zmienił swoje stanowisko i uznał, że prawo upadłościowe jest aktem normatywnym szczególnym i jego zastosowanie ma pierwszeństwo przed przepisami ogólnymi¹²⁰. Dlatego też tryb zgłoszenia

¹¹⁷ F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, op. cit., s. 190.

¹¹⁸ Wyrok NSA z dnia 9 listopada 1999 r., I S.A./Wr659/97, Mon.Podat. 2001, nr 1, s. 43; ONSA 2000, nr 4, poz. 66.

¹¹⁹ J. Pałys, *Glosa do wyroku NSA z dnia 9 listopada 1999 r.*, Mon.Praw. 2002, nr 5, s. 229 i n.

¹²⁰ Wyrok NSA z dnia 18 kwietnia 2000 r., I SA/Wr 634/99; por. również wyrok NSA z dnia 26 maja 2000 r., I SA/Wr 2549/98 - oba wyroki cytuję za: P. Miłek, *Ogłoszenie upadłości a administracyjne postępowanie egzekucyjne*, Mon.Praw. 2001, nr 2, s. 92 i n.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

wierzytelności sędziemu-komisarzowi należy uznać za wyłączną drogę dochodzenia w postępowaniu upadłościowym należności publicznoprawnych powstałych przed ogłoszeniem upadłości. Wyjątek od tej zasady dotyczy wierzytelności podatkowych, które powstają na podstawie konstytutywnej decyzji organu podatkowego. Decyzja ta ma charakter konstytutywny, co oznacza, że tworzy ona stosunek prawny zobowiązania podatkowego określając wierzyciela, dłużnika, przedmiot i treść tego stosunku. W tym przypadku bez wydania decyzji podatkowej nie powstanie zobowiązanie podatkowe. Oznacza to, że jeżeli przed ogłoszeniem upadłości zostało wszczęte postępowanie podatkowe zmierzające do wydania konstytutywnej decyzji podatkowej, to nie może ono zostać zawieszane przed wydaniem tej decyzji, ponieważ wówczas organ podatkowy nie miałby możliwości dochodzenia przysługującej mu wierzytelności w postępowaniu upadłościowym (bez decyzji wierzytelność nie istnieje). Organ podatkowy powinien w takiej sytuacji wydać i doręczyć syndykowi decyzję podatkową i w ten sposób „stworzyć” wierzytelność podatkową, a następnie zawiesić postępowanie podatkowe, zgodnie z podanymi wyżej zasadami¹²¹.

Wierzytelności powstałe po ogłoszeniu upadłości nie podlegają umieszczeniu na liście wierzytelności i z tego powodu nie ma przeszkód, aby były dochodzone po ogłoszeniu upadłości w postępowaniu wszczętym przez uprawnionego wierzyciela. Legitymację bierną w tym postępowaniu ma syndyk masy upadłości.

2.3 Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania administracyjne i sądowo – administracyjne dotyczące roszczeń o podjęcie działań zapobiegawczych, działań naprawczych oraz roszczeń o pokrycie kosztów

Na podstawie powyższych, ogólnych rozważań należy rozstrzygnąć jaki będzie bieg postępowania administracyjnego oraz sądowo-administracyjnego dotyczącego roszczeń o podjęcie działań zapobiegawczych oraz działań naprawczych oraz roszczeń o pokrycie kosztów w następujących sytuacjach:

¹²¹ Tak S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, s. 456.

- a) przed ogłoszeniem upadłości wystąpiło bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku i podmiot korzystający ze środowiska nie podjął działań zapobiegawczych i nie wydano żadnej decyzji w tym zakresie;
- b) przed ogłoszeniem upadłości wystąpiło bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku i podmiot korzystający ze środowiska podjął działania zapobiegawcze ale bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku nie zostało zażegnane lub wystąpiła szkoda w środowisku i nie wydano żadnej decyzji w tym zakresie;
- c) przed ogłoszeniem upadłości wydano decyzję o uzgodnieniu warunków przeprowadzenia działań naprawczych, która nie jest ostateczna;
- d) przed ogłoszeniem upadłości wydano decyzję o uzgodnieniu warunków przeprowadzenia działań naprawczych, która została zaskarżona przez podmiot korzystający ze środowiska do sądu administracyjnego;
- e) przed ogłoszeniem upadłości wydano decyzję o nakazaniu przeprowadzenia działań zapobiegawczych albo działań naprawczych, która nie jest ostateczna;
- f) przed ogłoszeniem upadłości wydano decyzję o nakazaniu przeprowadzenia działań naprawczych, która została zaskarżona przez podmiot korzystający ze środowiska do sądu administracyjnego;
- g) przed ogłoszeniem upadłości powstały koszty działań zapobiegawczych albo naprawczych ale nie wydano decyzji o obowiązku poniesienia kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych.

Ad. a) Przed ogłoszeniem upadłości wystąpiło bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku i podmiot korzystający ze środowiska nie podjął działań zapobiegawczych i nie wydano jeszcze żadnej decyzji w tym zakresie

Jak wskazano w przeprowadzonych wyżej rozważaniach obowiązek podmiotu korzystającego ze środowiska do podjęcia działań zapobiegawczych (oraz naprawczych) nie podlega przekształceniu w zobowiązanie pieniężne. Powstaje wobec tego pytanie czy po ogłoszeniu upadłości organ ochrony środowiska może wydać decyzję w trybie art. 15 ustawy. Odpowiedź na to pytanie jest twierdząca niezależnie od tego, że roszczenie o

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

podjęcie działań zapobiegawczych nie jest roszczeniem, które ze względu na swój charakter nie podlega zaspokojeniu z masy upadłości ani roszczeniem o wyłączenie z masy upadłości ani też nie wynika z wierzytelności, która powstała po ogłoszeniu upadłości. Dopuszczalność wydania po ogłoszeniu upadłości decyzji nakładającej obowiązek przeprowadzenia działań zapobiegawczych w odniesieniu do zagrożenia szkodą powstałego przed ogłoszeniem upadłości wynika z następujących względów:

- a) stan zagrożenia wystąpieniem szkody w środowisku ma z istoty rzeczy charakter ciągły, trwały. Obowiązek podjęcia działań zapobiegawczych jest więc obowiązkiem, który powstał określonego dnia, ale trwa przez cały okres występowania zagrożenia szkodą w środowisku. Obowiązek ten więc jest aktualny również po ogłoszeniu upadłości podmiotu gdyż aktualizuje się (a być może również zmienia swój charakter) każdego dnia utrzymywania się stanu zagrożenia. Istotne jest również spostrzeżenie, że podmiotem zobowiązanym materialnie jest cały czas upadły, na rzecz którego, w imieniu własnym działa syndyk. To jednak upadły jest nadal właścicielem całego majątku i podmiotem wszystkich stosunków cywilnoprawnych i administracyjnoprawnych;
- b) obowiązek upadłego podjęcia działań zapobiegawczych ma szczególny charakter, realizowany jest w interesie ogółu społeczeństwa, a działania organu ochrony środowiska jedynie ten obowiązek konkretyzują. Należy przy tym zauważyć, że procedura konkretyzacji tego obowiązku jest uregulowana w sposób szczególny. Decyzja wydana w trybie art. 15 ust. 1 pkt 2 jest bowiem wydawana po zasięgnięciu opinii:
 - 1) dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie - w odniesieniu do szkody w środowisku w wodach lub szkody w środowisku w powierzchni ziemi, jeżeli dotyczy ona zanieczyszczenia w strefach ochronnych ujęć wody;
 - 2) dyrektora urzędu morskigo - w odniesieniu do szkody w środowisku na obszarach morskich;
 - 3) dyrektora okręgowego urzędu górniczego - w odniesieniu do szkody w środowisku spowodowanej ruchem zakładu górniczego;

- 4) dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych - w odniesieniu do szkody w środowisku na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe;
- 5) dyrektora parku narodowego - w odniesieniu do szkody w środowisku na obszarze parku narodowego i jego otuliny;
- 6) państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego - w odniesieniu do oceny występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi na danym terenie;
- 7) państwowego powiatowego inspektora sanitarnego - w odniesieniu do szkody w środowisku w ujęciach wody przeznaczonej do spożycia oraz wody w kąpieliskach;
- 8) starosty - w odniesieniu do szkody w środowisku w powierzchni ziemi na gruntach wykorzystywanych na cele rolne.

Ma to na celu zapewnienie możliwie najlepszego doboru środków zapobiegawczych w odniesieniu do konkretnego zagrożenia.

Decyzja wydana po ogłoszeniu upadłości powinna być skierowana (doręczona) do syndyka ale jako podmiot zobowiązany powinien być wskazany podmiot korzystający ze środowiska, na rzecz którego, w imieniu własnym, działa syndyk. Przykładowa decyzja wydana w postępowaniu z udziałem syndyka powinna przyjąć następujący kształt:

Wzór decyzji o nałożeniu obowiązku przeprowadzenia działań zapobiegawczych
wydanej z udziałem syndyka

Miejscowość,.....r.

Znak:

DECYZJA

Na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. z 2019 r. poz. 1862) oraz art. 104 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.), po wszczęciu postępowania z urzędu w sprawie nałożenia obowiązku na podmiot korzystający ze środowiska przeprowadzenia działań zapobiegawczych w odniesieniu do zagrożenia szkodą w środowisku w powierzchni ziemi na działkach położonych

orzekam:

- 3 nałożyć obowiązek na XYZ spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w siedzibą w A. w upadłości, na rzecz której działa, w imieniu własnym, syndyk przeprowadzenia działań zapobiegawczych określonych niniejszą decyzją w związku z wystąpieniem szkody w środowisku w powierzchni ziemi na działkach położonych
- 4 określam:

.....

Uzasadnienie

.....
Mając na uwadze powyższe, organ postanowił jak na wstępie.

Pouczenie

Od niniejszej decyzji stronie służy prawo wniesienia odwołania do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, w terminie 14 dni od dnia doręczenia niniejszej decyzji. Odwołanie składa się za pośrednictwem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do jego wniesienia wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia wniosku decyzja staje się ostateczna, prawomocna i podlega wykonaniu.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska

w

Otrzymują:

- 1) Podmiot korzystający ze środowiska tj. XYZ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w siedzibą w A. w upadłości, na rzecz której, w imieniu własnym działa syndyk¹²²;
- 2) Władający powierzchnią ziemi
- 3) aa

¹²² Doręczenie decyzji powinno nastąpić do rąk syndyka gdyż to syndyk jest stroną w znaczeniu formalnym i to on faktycznie bierze udział w postępowaniu, jak również on będzie miał prawo wniesienia środka zaskarżenia.

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Ad b) Przed ogłoszeniem upadłości wystąpiło bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku i podmiot korzystający ze środowiska podjął działania zapobiegawcze ale bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku nie zostało zażegnane lub wystąpiła szkoda w środowisku i nie wydano jeszcze żadnej decyzji w tym zakresie

Jeżeli przed ogłoszeniem upadłości bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku nie zostało zażegnane, mimo przeprowadzenia działań zapobiegawczych, lub wystąpiła szkoda w środowisku i stan ten dalej istnieje po ogłoszeniu upadłości to syndyk jest obowiązany niezwłocznie zgłosić ten fakt organowi ochrony środowiska i wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska w trybie art. 11 ust. 1 ustawy. Syndyka obciąża również obowiązek uzgodnienia działań naprawczych w trybie art. 13 ustawy, a jeżeli syndyk nie uzgodni działań naprawczych to organ ochrony środowiska może wydać decyzję w trybie art. 15 ustawy. Uzasadnienie powyższych stwierdzeń jest analogiczne jak w przypadku dopuszczalności wydania decyzji co do działań zapobiegawczych. Również w tym wypadku decyzja wydana po ogłoszeniu upadłości powinna być skierowana do syndyka ale jako podmiot zobowiązany powinien być wskazany podmiot korzystający ze środowiska. Decyzję tą należy doręczyć syndykowi. Przykładowa decyzja wydana w postępowaniu z udziałem syndyka powinna przyjąć następujący kształt:

Wzór decyzji o uzgodnieniu działań naprawczych wydanej z udziałem syndyka

Miejscowość,r.

Znak:

DECYZJA

Na podstawie art. 13 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. z 2019 r. poz. 1862) oraz art. 104 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.), po rozpatrzeniu wniosku podmiotu korzystającego ze środowiska o uzgodnienie warunków przeprowadzenia działań naprawczych w odniesieniu do szkody w środowisku w powierzchni ziemi na działkach „..... położonych

orzekam:

- I. uzgodnić warunki przeprowadzenia działań naprawczych w związku z wystąpieniem szkody w środowisku w powierzchni ziemi poprzez wykonanie przez XYZ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w siedzibą w A. w upadłości, na rzecz której działa, w imieniu własnym, syndyk, działań naprawczych na działkach położonych
- II. określam:
 1. teren wymagający przeprowadzenia remediacji, poprzez wskazanie adresu i numerów działek ewidencyjnych oraz jego powierzchnię,
 2. nazwy substancji powodujących ryzyko oraz ich zawartości w glebie i w ziemi, do jakich doprowadzi remediacja,
 3. sposób przeprowadzenia remediacji,
 4. termin rozpoczęcia i zakończenia remediacji,
 5. sposób potwierdzenia przeprowadzenia remediacji oraz termin przedłożenia dokumentacji z jej przeprowadzenia.

Uzasadnienie

.....
Mając na uwadze powyższe, organ postanowił jak na wstępie.

Pouczenie

Od niniejszej decyzji stronie służy prawo wniesienia odwołania do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, w terminie 14 dni od dnia doręczenia niniejszej decyzji. Odwołanie składa się za pośrednictwem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do jego wniesienia wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia wniosku decyzja staje się ostateczna, prawomocna i podlega wykonaniu.

*Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
w*

Otrzymują:

- 1) Podmiot korzystający ze środowiska tj. XYZ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w siedzibą w A. w upadłości, na rzecz której, w imieniu własnym działa syndyk¹²³;
- 2) Władający powierzchnią ziemi
- 2) aa

¹²³ Doręczenie decyzji powinno nastąpić do rąk syndyka gdyż to syndyk jest stroną w znaczeniu formalnym i to on faktycznie bierze udział w postępowaniu, jak również on będzie miał prawo wniesienia środka zaskarżenia.

Wzór decyzji o nałożeniu obowiązku przeprowadzenia działań naprawczych wydanej z udziałem syndyka

Miejscowość,.....r.

Znak:

DECYZJA

Na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. z 2019 r. poz. 1862) oraz art. 104 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.), po wszczęciu postępowania z urzędu w sprawie nałożenia obowiązku na podmiot korzystający ze środowiska przeprowadzenia działań naprawczych w odniesieniu do szkody w środowisku w powierzchni ziemi na działkach położonych

orzekam:

- 5 nałożyć obowiązek na XYZ spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w siedzibą w A. w upadłości, na rzecz której działa, w imieniu własnym, syndyk, przeprowadzenia działań naprawczych określonych niniejszą decyzją w związku z wystąpieniem szkody w środowisku w powierzchni ziemi na działkach położonych
- 6 określam:
 1. zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych poprzez ustalenie planu remediacji;
 2. stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko;
 3. termin wykonania obowiązku;
 4. sposób potwierdzenia osiągnięcia założonego efektu ekologicznego.

Uzasadnienie

.....
Mając na uwadze powyższe, organ postanowił jak na wstępie.

Pouczenie

Od niniejszej decyzji stronie służy prawo wniesienia odwołania do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, w terminie 14 dni od dnia doręczenia niniejszej decyzji. Odwołanie składa się za pośrednictwem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do jego wniesienia wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia wniosku decyzja staje się ostateczna, prawomocna i podlega wykonaniu.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska

w

Otrzymują:

- 4) Podmiot korzystający ze środowiska tj. XYZ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w siedzibą w A. w upadłości, na rzecz której, w imieniu własnym działa syndyk¹²⁴;
- 5) Władający powierzchnią ziemi
- 6) aa

¹²⁴ Doręczenie decyzji powinno nastąpić do rąk syndyka gdyż to syndyk jest stroną w znaczeniu formalnym i to on faktycznie bierze udział w postępowaniu, jak również on będzie miał prawo wniesienia środka zaskarżenia.

Ad. c) Przed ogłoszeniem upadłości wydano decyzję o uzgodnieniu warunków przeprowadzenia działań naprawczych w odniesieniu do szkody w środowisku, która nie jest ostateczna

Jeżeli przed ogłoszeniem upadłości została wydana decyzja o uzgodnieniu warunków przeprowadzenia działań naprawczych to po ogłoszeniu upadłości postępowanie powinno zostać zawieszona na podstawie stosowanego w drodze analogii art. 97 § 1 pkt 1 k.p.a. Postanowienie o zawieszeniu postępowania powinno zostać doręczone syndykowi. Na postanowienie to służy zażalenie (art. 101 § 1 k.p.a.). Następnie postępowanie powinno zostać podjęte z udziałem syndyka. Zgodnie z art. 103 k.p.a. zawieszenie postępowania wstrzymuje bieg terminów przewidzianych w kodeksie. Decyzja organu odwoławczego powinna być skierowana do syndyka ale jako podmiot zobowiązany powinien być wskazany podmiot korzystający ze środowiska. Decyzję tą należy doręczyć syndykowi.

Ad. d) Przed ogłoszeniem upadłości wydano decyzję o uzgodnieniu warunków przeprowadzenia działań naprawczych, która została zaskarżona przez podmiot korzystający ze środowiska do sądu administracyjnego.

W takiej sytuacji, zgodnie z art. 124 § 1 pkt 4) ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnym sąd administracyjny powinien zawiesić postępowanie z urzędu. Postępowanie powinno zostać następnie podjęte z udziałem syndyka. Nie ma konieczności oczekiwania na sporządzenie listy wierzytelności w postępowaniu upadłościowym gdyż roszczenie do upadłego o wykonanie obowiązku naprawienia szkody w środowisku nie podlega zgłoszeniu i ujęciu na liście wierzytelności.

Ad. e) Przed ogłoszeniem upadłości wydano decyzję o nakazaniu przeprowadzenia działań zapobiegawczych albo działań naprawczych, która nie jest ostateczna

Jeżeli przed ogłoszeniem upadłości została wydana decyzja o nakazaniu przeprowadzenia działań naprawczych to po ogłoszeniu upadłości postępowanie powinno zostać zawieszona na podstawie stosowanego w drodze analogii art. 97 § 1 pkt 1 k.p.a. Postanowienie o zawieszeniu postępowania powinno zostać doręczone syndykowi. Na postanowienie to służy zażalenie (art. 101§ 1 k.p.a.). Następnie postępowanie powinno zostać podjęte z udziałem syndyka. Zgodnie z art. 103 k.p.a. zawieszenie postępowania wstrzymuje bieg terminów przewidzianych w kodeksie. Decyzja organu odwoławczego powinna być skierowana do syndyka ale jako podmiot zobowiązany powinien być wskazany podmiot korzystający ze środowiska. Decyzję tą należy doręczyć syndykowi.

Ad f) Przed ogłoszeniem upadłości wydano decyzję o uzgodnieniu warunków przeprowadzenia działań naprawczych, która została zaskarżona przez podmiot korzystający ze środowiska do sądu administracyjnego.

Podobnie, jak w pkt) d) w takiej sytuacji, zgodnie z art. 124 § 1 pkt 4) ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnym sąd administracyjny powinien zawiesić postępowanie z urzędu. Postępowanie powinno zostać następnie podjęte z udziałem syndyka. Nie ma konieczności oczekiwania na sporządzenie listy wierzytelności w postępowaniu upadłościowym gdyż roszczenie do upadłego o wykonanie obowiązku naprawienia szkody w środowisku nie podlega zgłoszeniu i ujęciu na liście wierzytelności.

Ad g) Przed ogłoszeniem upadłości powstały koszty działań zapobiegawczych albo naprawczych ale nie wydano decyzji o obowiązku poniesienia kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych

Jeżeli organ ochrony środowiska przed ogłoszeniem upadłości nie wydał decyzji o obowiązku poniesienia kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych to po ogłoszeniu upadłości nie może tego zrobić. Koszty działań zapobiegawczych albo naprawczych powinny zostać zgłoszone w ramach zgłoszenia

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Brak decyzji nie jest żadną przeszkodą w dochodzeniu tych kosztów. Decyzja o obowiązku poniesienia kosztów ma bowiem charakter deklaratoryjny i nie jest konieczne dla dokonania zgłoszenia wierzytelności.

Nie wydaje się, aby w takiej sytuacji organ ochrony środowiska mógł odstąpić od żądania zwrotu całości lub części kosztów w oparciu o regulację art. 23 ust. 2 pkt 1 ustawy szkodowej. Zgodnie z tym przepisem organ ochrony środowiska może odstąpić od żądania zwrotu całości lub części kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, jeżeli podmiot korzystający ze środowiska nie został zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna. Ogłoszenie upadłości dłużnika wyłącza możliwość wszczęcia wobec dłużnika egzekucji, Zagadnienie to zostanie szerzej omówione w rozdziale piątym. Niemniej jednak należy podkreślić, że samo postępowanie upadłościowe jest formą egzekucji o charakterze generalnym. Wydaje się więc, że użyte w treści art. 23 ust. 2 pkt 1 ustawy szkodowej pojęcie „nie można wszcząć postępowania egzekucyjnego” dotyczy ogólnie sytuacji gdy wobec dłużnika nie można dochodzić roszczeń w drodze egzekucji singularnej ani generalnej. Dotyczyłoby to np. dłużnika, który korzysta z immunitetu.

Rozdział 5. Wpływ ogłoszenia upadłości na wykonanie decyzji dotyczącej obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych oraz działań naprawczych oraz decyzji dotyczącej obowiązku poniesienia kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych

Przedmiotem rozważań w niniejszym rozdziale będzie określenie w jaki sposób, po ogłoszeniu upadłości, może zostać wykonana decyzja dotycząca obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych i naprawczych.

Rozważania te dotyczą kilku różnych sytuacji:

- a) decyzja dotycząca obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych albo działań naprawczych została wydana przed ogłoszeniem upadłości;
- b) decyzja dotycząca obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych albo działań naprawczych została wydana po ogłoszeniu upadłości, w postępowaniu, które toczyło się z udziałem syndyka;
- c) przed ogłoszeniem upadłości została wydana decyzja dotycząca obowiązku pokrycia kosztów działań zapobiegawczych albo naprawczych.

W pierwszej kolejności zostaną omówione ogóle regulacje dotyczące wpływu ogłoszenia upadłości na postępowania egzekucyjne wszczęte przeciwko upadłemu przed ogłoszeniem upadłości. Następnie zostaną przedstawione zagadnienia dotyczące dopuszczalności wszczynania nowych postępowań egzekucyjnych. Na zakończenie rozważań zostanie przedstawione stanowisko co do możliwości przymusowego dochodzenia po ogłoszeniu upadłości decyzji dotyczących działań zapobiegawczych, naprawczego albo obowiązku poniesienia kosztów.

1. Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania egzekucyjne wszczęte przed ogłoszeniem upadłości przeciwko upadłemu

1.1. Zawieszenie i umorzenie z mocy prawa postępowania egzekucyjnego – zagadnienia ogólne

Zgodnie z art. 146 § 1 p.u. postępowanie egzekucyjne - zarówno sądowe, jak i administracyjne - wszczęte przeciwko upadłemu przed ogłoszeniem jego upadłości ulega zawieszeniu z mocy prawa z datą ogłoszenia upadłości. Postępowanie egzekucyjne umarza się z mocy prawa po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Uregulowanie, że postępowanie egzekucyjne zawiesza się i umarza z mocy prawa oznacza, iż organ egzekucyjny nie wydaje żadnego postanowienia, ponieważ zawieszenie i umorzenie w tym przypadku nie jest czynnością organu egzekucyjnego. Organ egzekucyjny nie może również żądać od syndyka przedłożenia odpisu postanowienia o ogłoszeniu upadłości z poświadczeniem prawomocności i od tego uzależniać „umorzenie” postępowania egzekucyjnego. Skoro postępowanie wprawdzie zawiesza się, a następnie umarza z mocy prawa, to organ egzekucyjny ma obowiązek z urzędu uzyskać informację zarówno o ogłoszeniu upadłości, jak i o uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Organ egzekucyjny nie może zasłaniać się nieznaną sobie tych faktów, ponieważ postanowienie o ogłoszeniu upadłości obwieszczone jest w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (art. 53 ust. 1 p.u.).

Zawieszenie postępowania egzekucyjnego oznacza, że organ egzekucyjny nie może podejmować żadnych czynności, z wyjątkiem tych, które mają na celu podjęcie zawieszonych postępowania. Sumy uzyskane w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym i niewydane przelewa się do masy upadłości, a wierzyciele, którzy prowadzili egzekucję, są zaspokajani według przepisów prawa upadłościowego (art. 146 ust. 2 p.u.). Obowiązek przelania środków pieniężnych do masy upadłości dotyczy nie tylko sum uzyskanych po zawieszeniu postępowania egzekucyjnego, ale również

uzyskanych przed tą datą, jeżeli przed ogłoszeniem upadłości nie zostały wydane wierzycielowi¹²⁵.

Jeżeli mimo ogłoszenia upadłości organ egzekucyjny dalej dokonuje czynności w ramach administracyjnego postępowania egzekucyjnego, to syndyk powinien wnieść zarzuty, stosując odpowiednio art. 33 pkt 6 ustawy z dnia 17 czerwca 1996 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji¹²⁶. Zgodnie z tym artykułem, podstawą zarzutu w sprawie prowadzenia egzekucji administracyjnej może być niedopuszczalność egzekucji administracyjnej lub niedopuszczalność zastosowanego środka egzekucyjnego. Zarzuty wnosi się do organu egzekucyjnego. Na postanowienie organu egzekucyjnego przysługuje zażalenie do organu odwoławczego.

1.2. Dopuszczalność wszczynania po ogłoszeniu upadłości postępowań egzekucyjnych przeciwko upadłemu

Zgodnie z art. 146 ust. 3 p.u. po dniu ogłoszenia upadłości niedopuszczalne jest skierowanie egzekucji do majątku wchodzącego w skład masy upadłości oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu lub zarządzenia zabezpieczenia na majątku upadłego, z wyjątkiem zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych oraz roszczeń o rentę z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz o zamianę uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę.

Uregulowanie to jest konsekwencją założenia, że po ogłoszeniu upadłości zaspokojenie wierzycieli może nastąpić tylko zgodnie z przepisami prawa upadłościowego, tj. w trybie zgłoszenia i ustalenia wierzytelności na liście wierzytelności lub w trybie zaspokojenia przez syndyka bez planu podziału, jeżeli chodzi o wierzytelności powstałe po ogłoszeniu upadłości¹²⁷.

¹²⁵ Por. szerzej na ten temat na gruncie pr.upadł., nadal aktualnie, S. Gurgul, *Zaplata długu po ogłoszeniu upadłości dłużnika (dobrowolnie oraz w wyniku egzekucji)*, Mon.Praw. 2003, nr 1, s. 26 i n.

¹²⁶ Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz. U. z 2002 r., Nr 110, poz. 968 z późn. zm.).

¹²⁷ Por. T. Kohorewicz, *Zasada wyłączności postępowania upadłościowego*, Pr.Sp. 2001, nr 11, s. 43 i n.

Gdy tytuł egzekucyjny wydany przeciwko syndykowi dotyczy wiarygodności powstałej po ogłoszeniu upadłości wskutek czynności syndyka, to wierzyciel powinien skierować najpierw swe żądanie do syndyka masy upadłości, a w przypadku odmowy jego spełnienia zwrócić się do sędziego-komisarza, który – jeżeli uzna, iż odmowa zapłaty przez syndyka była bezpodstawną – zastosuje odpowiednie środki w celu wyegzekwowania wypełnienia obowiązków przez syndyka¹²⁸.

Jeżeli mimo ogłoszenia upadłości organ egzekucyjny wszczął administracyjne postępowania egzekucyjne to syndyk powinien wnieść zarzuty, stosując odpowiednio art. 33 pkt 6 ustawy z dnia 17 czerwca 1996 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji¹²⁹.

1.3. Wykonanie po ogłoszeniu upadłości decyzji dotyczącej obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych albo działań naprawczych, która została wydana przed ogłoszeniem upadłości

Po ogłoszeniu upadłości nie ma możliwości przymusowego wykonania decyzji dotyczącej obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych albo działań naprawczych gdyż nie można dalej prowadzić postępowania egzekucyjnego wszczętego wcześniej, ani też wszcząć nowego postępowania egzekucyjnego. W takiej sytuacji organ ochrony środowiska powinien się zwrócić do syndyka o dobrowolne wykonanie decyzji. Syndyk jest obowiązany do respektowania oraz wykonywania ostatecznych decyzji administracyjnych. Należy przy tym pamiętać, że zgodnie z art. 160 ust. 3 p.u. syndyk odpowiada za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonywania obowiązków. Jednakże, z nienależytym wykonaniem obowiązków będziemy mieli do czynienia jedynie wówczas gdy syndyk miał realne możliwości wykonania decyzji nakładającej obowiązek działań zapobiegawczych i naprawczych, ale tego zaniechał. Wówczas organ ochrony środowiska powinien w pierwszej kolejności zwrócić się do sędziego-komisarza o

¹²⁸ Tak pod rządami pr.upadł., nadal aktualnie, P. Janda, *Wylączenia z masy upadłości – podobieństwa i różnice nowego i starego prawa upadłościowego*, Pr.Sp. 2003, nr 5, s. 40 i nast.

¹²⁹ Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz. U. z 2002 r., Nr 110, poz. 968).

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

podjęcie działań w trybie nadzoru nad syndykiem. Zgodnie z art. 152 ust. 2 p.u. sędzia-komisarz kieruje tokiem postępowania upadłościowego, sprawuje nadzór nad czynnościami syndyka, oznacza czynności, których wykonywanie przez syndyka jest niedopuszczalne bez jego zezwolenia lub bez zezwolenia rady wierzycieli, jak również zwraca uwagę na popełnione przez syndyka uchybienia. W tym trybie sędzia-komisarz może syndyka zobowiązać do podjęcia określonych działań, w tym działań, które wynikają z decyzji dotyczącej działań zapobiegawczych albo naprawczych. Będzie to skuteczne jedynie wówczas gdy stan i skład masy upadłości realnie pozwala na podjęcie działań określonych w decyzji. Jeżeli stan i skład masy upadłości na to nie pozwala, to syndyk działań nie podejmie i nie będzie można uczynić mu żadnego zarzutu z tego powodu. Taką sytuację będzie można potraktować tak jak „bezskuteczność egzekucji” i podjąć działania, które ustawa szkodowa dopuszcza w sytuacji „bezskuteczności egzekucji”.

1.4. Wykonanie decyzji dotyczącej obowiązku podjęcia działań zapobiegawczych albo działań naprawczych, która została wydana po ogłoszeniu upadłości, w postępowaniu, które toczyło się z udziałem syndyka

Z punktu widzenia dochodzenia po ogłoszeniu upadłości wykonania decyzji nakładającej obowiązek podjęcia działań zapobiegawczych albo naprawczych nie ma żadnego znaczenia czy decyzja ta została wydana przed czy po ogłoszeniu upadłości. Również w odniesieniu do decyzji, które zostały wydane po ogłoszeniu upadłości, w postępowaniu, które toczyło się z udziałem syndyka nie ma możliwości przymusowego wykonania. Tak więc, w odniesieniu do tych decyzji aktualne pozostają rozważania przeprowadzone wyżej w pkt 1.3.

1.5. Wykonanie decyzji dotyczącej obowiązku pokrycia kosztów działań zapobiegawczych albo naprawczych wydanej przed ogłoszeniem upadłości

Po ogłoszeniu upadłości nie ma możliwości wszczęcia postępowania egzekucyjnego dotyczącego wykonania decyzji nakładającej obowiązek pokrycia

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

kosztów działań zapobiegawczych albo naprawczych. Wierzytelność wynikającą z tej decyzji organ ochrony środowiska powinien zgłosić na listę wierzytelności w kategorii 2.

Bibliografia

1. M. Allerhand, Prawo upadłościowe. Komentarz, Bielsko-Biała 1991
2. W. Berutowicz, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 1984
3. G. Bieniek, Odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2001 r., PS 2002, nr 4
4. W. Broniewicz, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 1983
5. W. Broniewicz, Następstwo procesowe w polskim procesie cywilnym, Warszawa 1971.
6. W. Broniewicz, Stanowisko syndyka masy upadłości w procesach z jego udziałem, PiP 1993, nr 2, s. 41-49
7. W. Broniewicz, Podstawienie procesowe, Zeszyty Naukowe UŁ, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Seria I, z. 31, Łódź 1963
8. O. Buber, Polskie prawo upadłościowe, Warszawa 1936
9. F. Baur, R. Stürner, Zwangsvollstreckungs-, Konkurs- und Vergleichsrecht, Karlsruhe 1969
10. J. Broł, Prawo upadłościowe w świetle praktyki sądowej, Warszawa 1995
11. J. Ciechanowicz-Mc Lean, Prawo i polityka ochrony środowiska, Warszawa 2009, s. 20–21
12. S. Cieślak, Długi masy upadłościowej, PPH 1996, nr 5, s. 8 i n.,
13. S. Cieślak, Charakterystyka pojęć wierzytelności upadłościowej, wierzyciela upadłościowego oraz sposobu zaspokojenia wierzytelności upadłościowej, PPH 1997, nr 12, s. 22 i n.
14. S. Cieślak, Fundusze masy upadłości – postępowanie podziałowe. Komentarz, Warszawa 2004,
15. D. Czajka, Przedsiębiorstwo w kryzysie: upadłość lub układ, Warszawa 1999
16. B. Czech [w:] K. Piasecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom I i II, Warszawa 1996
17. I. Dukiel, Zgłoszenie i ustalenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, Pr.Sp. 1998, nr 11, s. 33 i n.
18. P. Dzienis, Podstawy prawne odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy wykonywaniu niewładczych zadań publicznych, Samorząd Terytorialny 2003, nr 4,
19. H. Fitting, Der Reichs-Civilproceß, Berlin 1900
20. L. Florek, T. Zieliński, Prawo pracy, Warszawa 2003,
21. M. Górski, Odpowiedzialność administracyjnoprawna w ochronie środowiska, Oficyna 2008
22. S. Gurgul, Prawo upadłościowe i naprawcze K. Hellwig, System des deutschen Zivilprozessrechts, Leipzig 1912
23. S. Gurgul, Zapłata długu po ogłoszeniu upadłości dłużnika (dobrowolnie oraz w wyniku egzekucji), Mon.Praw. 2003, nr 1, s. 26 i n.
24. J. Jacyszyn, Syndyk masy upadłości, Rejent 1993, nr 3-4
25. E. Jaeger, Kommentar zur Konkursordnung, 1916
26. P. Janda, Wyłączenia z masy upadłości – podobieństwa i różnice nowego i starego prawa upadłościowego, Pr.Sp. 2003, nr 5, s. 40
27. Jerzy Jendrośka (red.), Magdalena Bar, Jan Boć, Marek Bojarski, Marek Górski, Jan Jerzmański, Elżbieta Kaleta-Jagiello, Aleksander Lipiński, Konrad Nowacki, Jerzy Rotko, Waleria Skarżyńska, Tomasz Tatomir, Ustawa - Prawo ochrony środowiska. Komentarz, CPE, 2001.
28. K. Kalicińska, Wierzytelność w postępowaniu upadłościowym, Kraków 1998
29. A. Kędzierska-Cieślak, Komis (Zagadnienia cywilnoprawne), Warszawa 1973, s 41 i
30. P. Kirczuk-Antończak, Czynności syndyka w sprawach z zakresu prawa pracy, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2001, nr 1,
31. J. Kohler, Lehrbuch des Konkursrechts, Stuttgart 1891;
32. J. Kohler, Leitfaden des deutschen Konkursrechts, Berlin 1903
33. T. Kohorewicz, Zasada wyłączności postępowania upadłościowego, Pr.Sp. 2001, nr 11, s. 43 i n.
34. K. Korzan, Stanowisko prawne syndyka masy upadłości i jego kwalifikacje, PPH 1993, nr 5

35. B. Kuraś, Zasada „zanieczyszczający płaci” a zasady odpowiedzialności za zanieczyszczenia gleby spowodowane działalnością rolniczą (zagadnienia wybrane), Przegląd Prawa Rolnego nr 1 (10) – 2012.
36. A. Lehmann, Kommentar zur österreichischen Konkurs, Wien 1916,
37. F. Mentzel, Kommentar zur Reichskonkursordnung, 1926
38. P. Miłek, Ogłoszenie upadłości a administracyjne postępowanie egzekucyjne, Mon.Praw. 2001, nr 2, s. 92 i n.
39. P. Nazarewicz, Charakter postępowania upadłościowego oraz wpływ upadłości na procesowe postępowanie cywilne, PPH 2002, nr 1, s. 13 i n.
40. F. Oetker, Konkursrechtliche Grundbegriffe, Stuttgart 1891, tom I
41. J. Pałys, Syndyk masy upadłości - pozycja ustrojowa, Pr.Sp. 2000, nr 3,
42. D. Pawłyszczke, Podmioty gospodarcze- zagadnienia procesowe (II), PPH 1993, nr 10-11,
43. M. Pazdan [w:] Z. Radwański (red.), System prawa prywatnego. Prawo cywilne - część ogólna, tom 2, Warszawa 2002, s. 465.
44. J. Petersen, G. Kleinfeller, Konkursordnung für das deutsche Reich, Berlin 1909;
45. J.W. Planck, Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechts, bez daty wydania, tom I i II
46. K. Piasecki, Prawo upadłościowe, Prawo o postępowaniu układowym, Bankowe postępowanie ugodowe wraz z komentarzami oraz ochrona roszczeń pracowniczych, międzynarodowe aspekty upadłości, Bydgoszcz 1994
47. P. Pogonowski, Organy postępowania upadłościowego, Warszawa 2001
48. P. Pogonowski, Czynności syndyka w postępowaniu upadłościowym. Zagadnienia wstępne, Pr.Sp. 2002, nr 9,
49. A. Pokora, Stanowisko prawne syndyka masy upadłości, Rejent 1997, nr 7-8,
50. T. Radkiewicz, Głosa do postanowienia SN z dnia 24 czerwca 1999 r., II CKN 358/99, Palestra 2000, nr 7-8, poz. 260
51. B. Rakoczy, Komentarz do ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, LexisNexis 2008
52. S. Rudnicki [w:] Komentarz do kodeksu cywilnego, księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe, Warszawa 1996
53. B. Stelmachowski, Prawo upadłościowe ziem zachodnich, Poznań 1932
54. A. Szymański, Stanowisko prawne zarządcy przymusowego, PPC 1939, nr 7-8, s. 217 i n.
55. A. Świderek [w:] D. Zienkiewicz (red.), Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz, Warszawa 2004,
56. Z. Świeboda, Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz, Warszawa 2003
57. Z. Świeboda, Odpowiedzialność porządkowa i odszkodowawcza syndyka masy upadłości, PS 1997, nr 3,
58. F. Zedler, Prawo upadłościowe i układowe, Toruń 1997
59. F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz, 2011